

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Lucie Grundová

Dohoda o vině a trestu

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Dohoda o vině a trestu vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 28. března 2014

.....

Lucie Grundová

Ráda bych tímto poděkovala Prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za odborné vedení diplomové práce, dále krajské státní zástupkyni JUDr. Zlatuši Andělové za umožnění absolvování stáže u Okresního státního zastupitelství v Olomouci a tamním státním zástupcům za cenné poznatky o uplatňování dohody o vině a trestu v praxi.

„Qui parcit nocentibus, innocentes punit.“

„Kdo šetří viníky, trestá nevinné.“

(latinské přísloví)

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	8
1 Pojetí dohody o vině a trestu v angloamerické právní kultuře s ohledem na koncepci v České republice	10
2 Dohoda o vině a trestu v České republice	13
2.1 Snahy o zavedení dohody o vině a trestu	14
2.1.1 Návrh na zavedení řízení o prohlášení viny obžalovaným	14
2.1.2 Věcný záměr nového trestního řádu z roku 2007	18
2.1.3 Návrh novely trestního řádu z roku 2008	19
2.1.4 Vládní návrh z roku 2011	20
2.2 Argumenty pro a proti zavedení dohody o vině a trestu	21
2.3 Dohoda o vině a trestu v kontextu základních zásad trestního řízení	24
2.4 Je dohoda o vině a trestu odklonem?	25
2.5 Podmínky sjednání dohody o vině a trestu	26
2.5.1 Prohlášení obviněného a zjištění skutkového stavu	26
2.5.2 Nemožnost sjednání dohody o vině a trestu v určitých případech	28
2.6 Úloha jednotlivých subjektů v dohodovacím řízení	29
2.6.1 Státní zástupce	29
2.6.2 Obviněný	31
2.6.3 Obhájce	34
2.6.4 Poškozený	36
2.6.5 Soud	37
3 Dohoda o vině a trestu ve Slovenské republice	40
3.1 Právní úprava vybraných aspektů dohody o vině a trestu ve Slovenské republice	40
3.2 Praktické uplatnění dohody o vině a trestu ve Slovenské republice v porovnání s Českou republikou	43
Závěr	46

Seznam použitých zdrojů	48
Knižní publikace	48
Odborné články a příspěvky ve sbornících.....	48
Právní předpisy	50
Elektronické zdroje	51
Ostatní zdroje	51
Resumé (abstract)	53
Klíčová slova (keywords).....	54

Seznam použitých zkratek

Listina	Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
slov. tr. zák.	Zákon č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů
tr. por.	Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
tr. řád	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
tr. zák.	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., ústavního zákona č. 300/2000 Sb., ústavního zákona č. 395/2001 Sb., ústavního zákona č. 448/2001 Sb., ústavního zákona č. 515/2002 Sb., ústavního zákona č. 319/2009 Sb., ústavního zákona č. 71/2012 Sb. a ústavního zákona č. 98/2013 Sb.)
zák. mládeže	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Pro diplomovou práci jsem si zvolila téma dohoda o vině a trestu, protože se jedná o aktuální a velmi diskutovanou problematiku. Institut dohody o vině a trestu, jež představuje nový způsob alternativního vyřízení věci v trestním řízení, byl zakotven do českého právního řádu novelou č. 193/2012 Sb., která nabyla účinnosti k 1. září 2012. K zavedení dohody o vině a trestu došlo na základě zahraničních zkušeností, kdy dohodovací řízení je příznačné pro státy s angloamerickou právní kulturou. Postupem času však i státy patřící do kontinentálního systému začlenily tento institut, byť v pozměněné podobě, do svých právních řádů, konkrétně např. Polsko, Španělsko, Francie či Slovensko.

Cílem mé práce je analyzovat a hodnotit současnou českou právní úpravu dohody o vině a trestu. Dále také budu zkoumat snahy o zavedení tohoto institutu do právního řádu, které sahají až do roku 2005. Nakonec provedu komparaci se slovenskou právní úpravou dohody o vině a trestu, obohacenou i o zkušenosti s využíváním tohoto institutu v české i slovenské praxi. V práci se budu průběžně věnovat i návrhům *de lege ferenda*, které by mohly přispět k efektivnějšímu využívání dohody o vině a trestu, a tím pádem k naplnění očekávání s ní spojených.

V souvislosti se zavedením dohody o vině a trestu si od počátku kladu otázku, proč by obviněný měl mít zájem na sjednání dohody o vině a trestu, co jej k tomu motivuje. Odpověď na ni se budu snažit nalézt v této práci.

Diplomovou práci jsem rozdělila do tří kapitol. První kapitola stručně pojednává o odlišném pojetí dohody o vině a trestu v angloamerické právní kultuře.

Těžiště práce představuje druhá kapitola s názvem dohoda o vině a trestu v České republice, která se dále člení. Nejprve se zabývám legislativními snahami o zavedení dohody o vině a trestu, konkrétně návrhem na zavedení řízení o prohlášení viny obžalovaným z roku 2005, věcným záměrem nového trestního řádu z roku 2007, návrhem novely trestního řádu z roku 2008 a nakonec úspěšným vládním návrhem z roku 2011. Následující podkapitoly se věnují argumentům pro a proti zavedení dohody o vině a trestu do našeho právního řádu, dohodě o vině a trestu v kontextu základních zásad trestního řízení, zamyšlení nad otázkou, zda lze dohodu o vině a trestu považovat za odklon v trestním řízení. Poslední dvě podkapitoly popisují právní úpravu *de lege lata*, kdy v předposlední podkapitole jsou rozebírány podmínky, za nichž lze dohodu o vině a trestu sjednat. V poslední podkapitole

jsem se zaměřila na úlohu jednotlivých subjektů v dohodovacím řízení, tedy státního zástupce, obviněného a jeho obhájce, poškozeného a soudu.

Poslední, třetí kapitola, se věnuje srovnání vybraných aspektů české a slovenské právní úpravy dohody o vině a trestu. Dále jsou zde obsaženy také poznatky z uplatnění tohoto institutu v české i slovenské praxi.

Podkladem pro diplomovou práci kromě příslušných právních předpisů a důvodové zprávy k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011, byla zejména odborná literatura. Ucelený výklad poskytuje monografie Dohoda o vině a trestu od autorského kolektivu vedeného JUDr. Filipem Ščerbou. Výklad jednotlivých ustanovení pak poskytují komentáře k trestnímu řádu zpracované pod vedením Prof. Jiřího Jelínka či Prof. Pavla Šámala. Tomuto tématu je věnováno také velké množství odborných článků českých i slovenských autorů včetně několika příspěvků z mezinárodních konferencí.

Tato práce je zpracována podle právního řádu České republiky platného ke dni 31. března 2014.

1 Pojetí dohody o vině a trestu v angloamerické právní kultuře s ohledem na koncepci v České republice

Dohoda o vině a trestu má kořeny v anglosaském právu, kde je tento institut znám pod pojmem *plea bargaining* či *plea guilty*.¹ V současné době však není cizí ani právním řádům, které se řadí ke kontinentálnímu systému práva, byť se jedná o určité modifikace. Dle důvodové zprávy k vládnímu návrhu novely trestního řádu z roku 2011 nelze české pojetí dohody o vině a trestu srovnávat s angloamerickým dohodovacím řízením, protože se inspiruje pouze některými prvky.²

„Podstatou 'plea bargaining' je vždy to, že obviněný za to, že před soudem uzná obžalobu, dosáhne zmírnění kvalifikace skutku v obžalobě a hlavně zmírnění trestu, kdežto státní zástupce svými ústupky ušetří sobě i soudu čas nutný k zvládnutí přetížených diářů.“³

V USA rozlišují dva druhy dohod – dohodu o obvinění a dohodu o trestu. Dohoda o obvinění („charge bargain“) spočívá v přiznání obviněného k méně závažnému trestnému činu či jen k některým skutkům. Dohoda o trestu („sentence bargain“) se uzavírá až po vznesení obvinění a využívá se spíše v případě závažnějších trestných činů, kdy státní zástupce nechce učinit výše uvedené ústupky, ale je ochoten se dohodnout na nižším trestu.⁴

Nejen o *plea bargaining* ale i dalších rysech trestního řízení v USA pojednává článek J. Štěpána.⁵ V článku je uvedeno, že až v 90 % případů obžalovaný přizná vinu. To je však dáno tím, že v USA „bude-li obžalovaný [...] po několikadenním vynaložení času soudu uznán vinným, riskuje (podle nepřiznané, ale existující praxe) uložení maximálního trestu.“⁶ „Rozdíl ve výši trestu svou podstatou není odměnou za (kající?) doznání, ale pokutou za to, že obžalovaný trval na svém právu být souzen porotou.“⁷

¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 768–769.

² Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 29.

³ ŠTĚPÁN, Jan. Některé rysy trestního řízení ve Spojených státech. *Právo a zákonost*, 1991, roč. 39, č. 5, s. 299.

⁴ VRÁBLOVÁ, Miroslava. Niekoľko poznámok k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohoda o vine a treste. *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 7, s. 192–193.

⁵ ŠTĚPÁN, Jan. Některé rysy trestního řízení ve Spojených státech. *Právo a zákonost*, 1991, roč. 39, č. 5, s. 292–303, pokračování v č. 6, s. 364–366, dodatek v č. 10, s. 612–613.

⁶ ŠTĚPÁN, Jan. Některé rysy trestního řízení ve Spojených státech. *Právo a zákonost*, 1991, roč. 39, č. 5, s. 298.

⁷ ŠTĚPÁN, Jan. Některé rysy trestního řízení ve Spojených státech. *Právo a zákonost*, 1991, roč. 39, č. 5, s. 300.

Tato praxe by v současném českém trestním právu neobstála, protože by byla porušena pravidla pro ukládání trestů, zejména požadavek přiměřenosti trestních sankcí uvedený v ust. § 38 tr. zák., a s tím související zásada jejich individualizace. Jednotný názor na tento institut nepanuje ani v USA. Kritika zaznívá z řad teoretiků, praxe jej však pro fungování justice považuje za nepostradatelný.⁸

Princip fungování dohody v USA J. Štěpán demonstruje na hypotetickém příkladu. Ve stručnosti lze shrnout, že státní zástupce chtěl zpočátku kvalifikovat skutek jako pokus vraždy a po vyjednávání obhájce a státního zástupce s ohledem na okolnosti v příkladu uvedené (zejména rozcházející se výpovědi svědků a trestní minulost obviněného) byl státní zástupce ochoten přistoupit na překvalifikování skutku pouze na neoprávněné držení zbraně výměnou za prohlášení viny obžalovaným.⁹

Naštěstí předmětem dohody o vině a trestu v České republice není právní kvalifikace skutku, což vyplývá i z důvodové zprávy, kde je uvedeno, že se sjednává dohoda ohledně trestu, případně ochranného opatření a rozsahu a způsobu náhrady škody.¹⁰ Dohoda však může obsahovat i rozsah a způsob náhrady nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení. V opačném případě by totiž nastal rozpor s účelem trestu. V současnosti se vychází z teorie spravedlivé odměny, která navazuje na absolutní teorii účelu trestu, jejíž podstatou je, že je „rozsah zaslouženého trestu úměrný pouze rozsahu zločinu. Vina a trest si musí odpovídat.“¹¹ Pokud by ve výše uvedeném příkladu byly naplněny znaky skutkové podstaty trestného činu vraždy ve stádiu pokusu, musí dojít k uložení adekvátního trestu, aby byla nastolena spravedlnost ve společnosti. Pochybují, že by v takovémto případě bylo dosaženo individuální, ale i generální prevence. Také by nebyl naplněn účel trestního řízení, který je vytyčen v ust. § 1 odst. 1 tr. řádu, a to, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni.

Co se týče ústupku spočívajícího v mírnějším postihu obviněného, V. Král zastává názor, že „pokud [...] stát za určitých okolností přistoupí k mírnějšímu potrestání jako k odpovědi na ochotu obviněného podrobit se postihu za spáchaný trestný čin ve zjednodušeném a méně formálním řízení, nejedná se o rezignaci na účinný postih kriminality. Naopak takový postup může být často daleko vhodnější jak z hlediska generální,

⁸ ŠTĚPÁN, Jan. Některé rysy trestního řízení ve Spojených státech. *Právo a zákonost*, 1991, roč. 39, č. 5, s. 299.

⁹ ŠTĚPÁN, Jan. Některé rysy trestního řízení ve Spojených státech. *Právo a zákonost*, 1991, roč. 39, č. 5, s. 298–299.

¹⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 29.

¹¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 380–381.

tak i individuální prevence.¹² S tím lze souhlasit pouze za předpokladu, jestliže sjednaný trest nebude diametrálně odlišný od trestu, který by soud uložil ve standardním trestním řízení, protože i sjednaný trest musí být spravedlivý, aby splnil svůj účel, neměl by být přísnější ani mírnější.¹³

Ochranu před pozdním postihem pak představuje institut promlčení, který je založen na tom, že „uplynutím času postupně slábne, až docela zaniká potřeba trestněprávní reakce na trestný čin jak z hlediska generální prevence [...], tak z hlediska prevence individuální [...]. Opožděné potrestání pachatele neplní svůj účel. Trest dosahuje svůj účel zejména tehdy, následuje-li co nejrychleji po spáchání činu.“¹⁴

V anglosaských zemích se plea bargain uplatňuje v limitované podobě. Státní zástupce výměnou za to, že obviněný uzná vinu u některých spáchaných skutků, upustí od vznesení obvinění pro skutky jiné. Předmětem dohody není trest, protože ten určuje výhradně soud.¹⁵

Také v Anglii zhruba 90 % případů končí přiznáním viny. Podle výzkumů se zde však vyskytly i případy, kdy nevinný obviněný pod tlakem orgánů činných v trestním řízení a dokonce svého obhájce vinu přiznal.¹⁶ Na základě prohlášení viny zde dochází ke snížení trestu o čtvrtinu až třetinu.¹⁷

Vzhledem k odlišnému pojetí dohody o vině a trestu v angloamerické právní kultuře a s ohledem na rozsah a cíl mé práce mám za to, že není třeba se touto problematikou zabývat podrobněji.

¹² KRÁL, Vladimír. Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 20, s. II.

¹³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 387.

¹⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 351.

¹⁵ VRÁBLOVÁ, Miroslava. Niekoľko poznámok k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohoda o vine a treste. *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 7, s. 193.

¹⁶ FICO, Robert. Vyjednáváná spravodlivosť. *Justičná revue*, 1991, roč. 43, č. 6–7, s. 38.

¹⁷ ŠTĚPÁN, Jan. Některé rysy trestního řízení ve Spojených státech. *Právo a zákonnost*, 1991, roč. 39, č. 5, s. 300.

2 Dohoda o vině a trestu v České republice

Institut dohody o vině a trestu, jež představuje nový způsob alternativního vyřízení věci v trestním řízení, byl zakotven do českého právního řádu novelou č. 193/2012 Sb., která nabyla účinnosti k 1. září 2012. K zavedení dohody o vině a trestu se přistoupilo na základě zahraničních zkušeností.

Právní úpravu tohoto stále ještě poměrně nového institutu nalezneme jednak v části druhé tr. řádu, v hlavě desáté, oddílu šestém, který nese název dohoda o vině a trestu, tedy ust. § 175a a § 175b, kde je upraveno sjednávání dohody o vině a trestu a také její náležitosti. Dále pak v části třetí tr. řádu, v hlavě dvacáté, která se nazývá zvláštní způsoby řízení, kde je v oddílu osmém (ust. § 314o až § 314s) upraveno řízení o schválení dohody o vině a trestu. Dohoda o vině a trestu však měla dopad i na další ustanovení tr. řádu, došlo například k rozšíření obžalovací zásady či musela být pozměněna legální definice přípravného řízení.

„Dohoda o vině a trestu je institut, který podstatně mění povahu trestního procesu, vnáší do trestního procesu institut dohody známý z odvětví práva soukromého, koliduje se systémem českého trestního procesu.“¹⁸

Obecně lze za pojmové znaky dohody o vině a trestu považovat účast několika subjektů na vyjednávání v průběhu trestního řízení a dosažení konsenzu mezi nimi, obsah dohody se týká dalšího průběhu trestního řízení, předpokládaného výsledku řízení a v určitých případech vzdání se opravného prostředku.¹⁹

Podle J. Musila je hlavním cílem dohody „vybalancování očekávaných 'ztrát a zisků'“,²⁰ protože počítá s jejím využíváním v případě složité důkazní situace. Nejistý výsledek procesu a jeho zdlouhavost a nákladnost by měla strany motivovat k dohodovacímu řízení, které představuje vybalancování výhod a nevýhod dle zásady „něco za něco“²¹. Pro státního zástupce a soud by přínosem měla být úspora času a nákladů s ohledem na, byť částečné, doznání obviněného, v jehož důsledku dojde k usnadnění důkazní situace. Dále se předpokládá, že obviněný nebude využívat procesní možnosti, které by přispěly k prodloužení trestního řízení. Obviněný především očekává zmírnění trestu, další přínos může spatřovat

¹⁸ JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 24.

¹⁹ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu – ano či ne? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 184.

²⁰ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu – ano či ne? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 184.

²¹ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu – ano či ne? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 184.

i ve snížení nákladů obhajoby či menším psychickým tlaku a stresu. Výhodou pro poškozeného je předpoklad rychlejšího odškodnění a snížení nákladů řízení, přičemž by byl ušetřen sekundární viktimizace. Pokud však bude důkazní situace jasná (bez ohledu zda ve prospěch či v neprospěch obviněného), nebude mít buď obviněný či státní zástupce na dohodě zájem.²²

Se závěry J. Musila se celkem ztotožňuji. Otázkou je, zda v určitých případech by pro obviněného nebylo výhodnější „riskovat“ a dohodu neuzavřít, protože by byla šance, že soud rozhodne zprošťujícím rozsudkem na základě zásady *in dubio pro reo*. Velkou roli by zde měl sehrát obhájce obviněného, protože obviněný ve většině případů nebude schopen sám objektivně zhodnotit situaci, nicméně konečné rozhodnutí zůstává na obviněném.

2.1 Snahy o zavedení dohody o vině a trestu

Jelikož dohoda o vině a trestu představuje kontroverzní institut, nebylo její zavedení do našeho právního řádu snadné. V této podkapitole se tedy budu postupně věnovat návrhu na zavedení řízení o prohlášení viny z roku 2005, věcnému záměru nového trestního řádu z roku 2007 a návrhu novely trestního řádu na zavedení dohody o vině a trestu z roku 2008. Závěr podkapitoly bude patřit vládnímu návrhu č. 510/2011, který byl přijat a na jehož základě došlo s účinností od 1. září 2012 k zakotvení institutu dohody o vině a trestu do trestního řádu.

2.1.1 Návrh na zavedení řízení o prohlášení viny obžalovaným

Vládní návrh zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim představující sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 746 z roku 2004 neobsahoval úpravu řízení o prohlášení viny obžalovaným.²³ V usnesení ústavně právního výboru č. 175 z 62. a 63. schůze konané dne 14. a 20. dubna 2005 ústavně právní výbor doporučil Poslanecké sněmovně Parlamentu, aby výše uvedený vládní návrh schválila a zároveň doporučil přijmout určité změny a doplňky. Jedním z těchto doplňků bylo vytvoření čtvrtého oddílu třinácté hlavy s názvem Řízení o prohlášení viny obžalovaným, což lze považovat za předchůdce dnešní dohody o vině a trestu. Následovalo usnesení ústavně právního výboru č. 207 ze 72.

²² MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu – ano či ne? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 184–185.

²³ Podrobnější informace k legislativnímu procesu včetně jednotlivých dokumentů viz stránky Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky [cit. 30. října 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=746&O=4>>.

A dále VANTUCH, Pavel. K návrhu na prohlášení obžalovaného o vině. *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 12, s. 5–15.

schůze konané dne 30. září 2005, ve kterém byl opět návrh doporučen ke schválení a dále byly doporučeny další změny a doplňky, které se však až na drobnosti nedotkly řízení o prohlášení viny obžalovaným. Vládní návrh tedy neobsahoval důvodovou zprávu k tomuto řízení.²⁴

Tento návrh byl schválen na schůzi Poslanecké sněmovny dne 30. listopadu 2005. Senát dne 8. února 2006 návrh zamítl. Poté Poslanecká sněmovna o návrhu hlasovala dne 21. března 2006, ale nepřijala jej.

Nyní přiblížím navrhovanou úpravu řízení o prohlášení viny obžalovaným, která měla být obsažena v ust. § 206a až § 206d tr. řádu.

Co se týče nutné obhajoby, P. Vantuch opakovaně návrhu vytýkal, že se řízení o prohlášení viny obžalovaným nepromítlo i v ustanovení o nutné obhajobě.²⁵ Návrh však počítal se zavedením nutné obhajoby v hlavním líčení, v němž se rozhoduje na základě návrhu obžalovaného po prohlášení viny.²⁶ Zakotvení nutné obhajoby považují za správný krok vzhledem k faktu, že pokud by soud přijal za souhlasu státního zástupce návrh obžalovaného po prohlášení viny v celém rozsahu a beze změny, nešlo by proti takovému rozsudku podat odvolání, přípustná měla být pouze obnova řízení. Dalším důvodem svěřícím ve prospěch nutné obhajoby bylo, že obžalovaný mohl navrhnout jiné vymezení skutku nebo právní posouzení a dále jaký trest, popř. ochranné opatření a náhradu škody mu má soud uložit. Podle P. Vantucha „v těchto případech by laický návrh obžalovaného, pronesený jako jeho osobní, bezprostřední reakce na poučení ze strany předsedy senátu, byl v naprosté většině případů ryze subjektivní a nevycházel z možností daných trestním zákonem a trestním řádem.“²⁷

Řízení mělo spočívat v tom, že po přednesení obžaloby a vyjádření poškozeného k nároku na náhradu škody, by předseda senátu splnil svoji poučovací povinnost vůči obžalovanému o jeho právech v řízení před soudem a o možnosti vyjádřit se k obsahu obžaloby zejména z hlediska, zda se cítí vinen či nevinen. K prohlášení obžalovaného, že uznává svou vinu, mohlo dojít buď na základě poučení předsedy senátu či na návrh státního zástupce učiněný v obžalobě nebo nejpozději při jejím přednesení v hlavním líčení.

²⁴ Vzhledem k absenci důvodové zprávy se lze pouze domnívat, v čem měl spočívat smysl tohoto institutu a jeho jednotlivých ustanovení. K tomu blíže VANTUCH, Pavel. K návrhu na prohlášení obžalovaného o vině. *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 12, s. 5–15.

²⁵ Srov. VANTUCH, Pavel. K možností sjednání dohody o vině a trestu. *Trestní právo*, 2012, roč. 17, č. 12, s. 5. VANTUCH, Pavel. Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Trestní právo*, 2009, roč. 14, č. 11, s. 9. VANTUCH, Pavel. K návrhu na prohlášení obžalovaného o vině. *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 12, s. 6–8.

²⁶ Srov. navrhované ust. § 36 odst. 4 písm. b) tr. řádu

²⁷ VANTUCH, Pavel. K návrhu na prohlášení obžalovaného o vině. *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 12, s. 6.

Po prohlášení viny by byl obžalovaný oprávněn podat návrh na vydání odsuzujícího rozsudku, v němž by uvedl, zda se cítí vinen skutkem popsáním v obžalobě a zda souhlasí s jeho právním posouzením nebo navrhuje jiné vymezení skutku nebo právní posouzení, a jaký výrok o trestu, ochranném opatření nebo o náhradě škody navrhuje. Obžalovaný by mohl měnit svůj návrh až do chvíle, než by se soud odebral k závěrečné poradě. K návrhu obžalovaného nebo jeho změně by se vyjádřil státní zástupce a poškozený, pokud by byl přítomen. Obžalovaný by mohl také prohlášení viny a návrh na základě něho učiněný vzít zpět až do doby, než by se soud odebral k závěrečné poradě. Za této situace by se k prohlášení viny a následnému návrhu nepřihlíželo a soud by pokračoval v řízení, jako by takové prohlášení viny učiněno nebylo.

V navrhovaném ust. § 206c tr. řádu byly stanoveny podmínky, za kterých soud mohl přijmout návrh obžalovaného po prohlášení viny a vyhlásit odsuzující rozsudek bez provedení dokazování nebo jen s omezeným rozsahem dokazování. Jednalo se o následující podmínky: okolnosti spáchání trestného činu nevzbuzují pochybnosti, bezvýhradný souhlas státního zástupce s návrhem obžalovaného a dosažení účelu trestního řízení přesto, že hlavní líčení by nebylo provedeno v celém rozsahu. Také bych na tomto místě uvedla negativní podmínku stanovenou v navrhovaném ust. § 260a odst. 1 tr. řádu, že se nemůže jednat o řízení o zvlášť závažném zločinu.

Pokud by byly podmínky splněny, mohlo dojít ke dvěma situacím. Buď by soud přijal návrh obžalovaného, s nímž vyslovil souhlas státní zástupce, v celém rozsahu či nikoli. V navrženém ust. § 206c odst. 2 tr. řádu je totiž uvedeno, že soud není vázán návrhem obžalovaného, jde-li o druh a výměru trestu, druh ochranného opatření a výši nároku na náhradu škody. Mohlo by tedy dojít k situaci, že i když s návrhem obžalovaného vyslovil souhlas státní zástupce, soud v rozsudku uloží obžalovanému např. přísnější trest než ten, který byl navržen. K tomu P. Vantuch uvádí, že „jakékoliv zpřísnění kteréhokoliv výroku soudem v rozsudku, oproti prohlášení obžalovaného [...] je z pohledu práva obviněného na obhajobu nepřijatelné.“²⁸

Proti rozsudku, který by byl v rozporu s návrhem obžalovaného, mohl obžalovaný i státní zástupce podat odvolání, ve kterém by mohli napadat všechny výroky rozsudku. Poškozený by se mohl odvolat pouze do výroku o náhradě škody. Tedy i v případě příznivějšího rozsudku by mohl obžalovaný podat odvolání. Podle P. Vantucha právo obžalovaného na odvolání v takovém případě není nezbytné, ale z hlediska práva

²⁸ VANTUCH, Pavel. K návrhu na prohlášení obžalovaného o vině. *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 12, s. 9.

obžalovaného na obhajobu je akceptovatelné.²⁹ Tuto konstrukci považuji za správnou, a to hned ze dvou důvodů. V opačném případě by totiž v praxi mohly nastat případy, kdy by byl uložen jiný druh trestu a nebylo by jednoznačné, zda jde o rozsudek pro obžalovaného mírnější či přísnější. Důležitější však je, že by došlo k porušení zásady rovnosti stran, pokud by státní zástupce měl možnost odvolání podat a obžalovaný nikoli.³⁰

Podle navrhovaného ust. § 206d tr. řádu v případě, kdy soud nevyhlásí odsuzující rozsudek na návrh obžalovaného po prohlášení viny, nelze k tomuto prohlášení v dalším řízení přihlížet jako k důkazu.

Dle navrhovaného ust. § 245 odst. 1 tr. řádu by obžalovaný mohl do doby, než by se odvolací soud odebral k závěrečné poradě, vzít zpět prohlášení viny či návrh na základě něho učiněný. P. Vantuch toto oprávnění schvaluje.³¹ Také toto oprávnění obžalovaného hodnotím kladně, pokud ale vyjdu z předpokladu, že cílem zavedení tohoto institutu mělo být urychlení trestního řízení, jak je tomu dnes, tak zpětvzetím prohlášení obžalovaným dojde ke zrušení rozsudku soudu prvního stupně a vrácení věci soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, a tím i k nežádoucímu prodloužení trestního řízení.

Dovolání mělo být přípustné v případech stanovených v navrhovaném ust. § 265b odst. 3 tr. řádu.

Odlišný postup by se uplatnil, pokud by obžalovaný byl obžalován ze zvlášť závažného zločinu³² nebo byl soudem upozorněn na možnost takového přísnějšího posuzování skutku. V takovém případě by soud nemohl rozhodnout na základě prohlášení viny obžalovaného, ale přihlédl by k němu při rozhodování věci v jeho prospěch.

Návrh také počítal s tím, že státní zástupce se může nechat zastoupit v řízení o prohlášení viny obžalovaným právním čekatelem, který již čekatelskou praxi vykonal v délce alespoň 12 měsíců. Současná právní úprava v ust. § 180 odst. 1 tr. řádu zakazuje, aby se státní zástupce nechal v řízení o schválení dohody o vině a trestu zastoupit právním

²⁹ VANTUCH, Pavel. K návrhu na prohlášení obžalovaného o vině. *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 12, s. 9.

³⁰ O naléhavosti tohoto požadavku svědčí jeho zakotvení na ústavněprávní úrovni v ust. čl. 96 odst. 1 Ústavy a v ust. čl. 37 odst. 3 Listiny. Na zákonné úrovni jej nalezneme v ust. § 4 zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů.

³¹ VANTUCH, Pavel. K návrhu na prohlášení obžalovaného o vině. *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 12, s. 10.

³² V usnesení ústavně právního výboru č. 175 z roku 2005 je použit termín zvlášť závažný úmyslný trestný čin. Přitom důvodová zpráva k vládnímu návrhu na několika místech upozorňuje na zavedení bipartice trestných činů podle ust. § 14 tr. zák. na přečiny a zločiny, kdy u zločinů se rozlišuje kategorie zvlášť závažných zločinů, a na nutnost promítnutí této změny do trestního řádu. Usnesení ústavně právního výboru č. 207 z roku 2005 již správně používá termín zvlášť závažný zločin.

čekatelem s odůvodněním, že „toto oprávnění zcela vybočuje z úkolů a poslání asistenta státního zástupce.“³³

Návrh na zavedení tohoto nového řízení se nijak nepromítl do zákona o soudnictví ve věcech mládeže, takže se tato úprava měla vztahovat i na mladistvého.

Z výše uvedených skutečností je patrné, že tento pokus o zavedení řízení o prohlášení viny obžalovaným se v mnohém liší od současného pojetí dohody o vině a trestu. Nejmarkantnější rozdíl spočívá v tom, že se vše mělo odehrávat v hlavním líčení v řízení před soudem, kdežto de lege lata lze dohodu o vině a trestu sjednat do okamžiku vydání trestního příkazu či nařízení hlavního líčení. Následně státní zástupce předloží soudu návrh na její schválení. Současná koncepce tak lépe vystihuje snahu o odbřemenění soudů.

Závěrem bych citovala O. Novotného, jehož náhled na tuto problematiku je mi sympatický, a i vědoma si výhod, které s sebou tento institut mohl přinést, bych uvítala jiné cesty, jak racionalizovat trestní justici.

„Obávám se, že přijetím tohoto institutu bychom se ještě více vzdálili od kontinentálního modelu řádného trestního procesu založeného na myšlenkách právního státu a lidských práv, v němž je pravda a spravedlnost nalézána soudem a není výsledkem konsensu procesních subjektů či jakéhosi 'handlování' mezi nimi. Spravedlnosti soudem zjednané je třeba dát přednost před spravedlností sjednanou. To z hlediska společenské funkce trestního procesu záležející v prosazení veřejného zájmu na ochraně před kriminalitou.“³⁴

2.1.2 Věcný záměr nového trestního řádu z roku 2007

Poprvé byl pojem dohoda o vině a trestu použit až v návrhu věcného záměru nového trestního řádu, který byl dne 12. července 2007 předložen tehdejším ministrem spravedlnosti J. Pospíšilem odborné veřejnosti.³⁵ V této souvislosti sdělil, že dohoda o vině a trestu je určena pro řešení bagatelní trestné činnosti. Okruh trestných činů, u nichž by sjednání dohody bylo přípustné, měl být vymezen pomocí horní hranice trestní sazby, kdy se zvažovaly dvě alternativy jejího stanovení, tři roky nebo pět let.³⁶

³³ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, k bodu 33, s. 40.

³⁴ NOVOTNÝ, Oto. Je naše trestní právo procesní v krizi? *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 7–8, s. 30.

³⁵ Věcný záměr a předkládací zpráva jsou dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460>>. [cit. 11. března 2013].

³⁶ Audionahrávka tiskové konference ze dne 12. července 2007, na které tehdejší ministr spravedlnosti J. Pospíšil předložil veřejnosti věcný záměr nového trestního řádu [cit. 11. března 2013]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4176&d=168774>>.

Počítalo se s účinností nového trestního řádu od roku 2011. Bohužel se tak dodnes nestalo a stále se nacházíme v „období poloviční rekonstrukce“³⁷.

Věcný záměr zamýšlel komplexní úpravu tohoto institutu, jakožto zvláštního způsobu řízení, v rámci řízení o dohodě o vině a trestu. Nemělo dojít k rozdělení právní úpravy, tj. že dohoda o vině a trestu je jednak upravena v rámci přípravného řízení, kde je stanoven postup při sjednávání dohody, a následné rozhodování soudu o ní pak v rámci zvláštních způsobů řízení. Dnešní úprava v trestním řádu však opustila tuto vizi a následuje slovenskou právní úpravu.

Věcný záměr uvádí jako jednu z podmínek pro sjednání dohody o vině a trestu prohlášení obviněného, že se cítí být vinen skutkem, pro který je stíhán, což neodpovídá formulaci *de lege lata*.

Na rozdíl od současné právní úpravy se počítalo s tím, že dohodu o vině a trestu bude možné sjednat také v rámci hlavního líčení.³⁸

2.1.3 Návrh novely trestního řádu z roku 2008

Vládní návrh novely trestního řádu a zákona o soudnictví ve věcech mládeže z roku 2008 (sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 574 z 5. volebního období) představoval další marný pokus o zavedení dohody o vině a trestu do trestního řádu, protože nebyl předložen ani do třetího čtení.³⁹

Nyní přiblížím vybrané prvky navrhované právní úpravy, zejména s ohledem na odlišnosti od té současné.

Co se týče vymezení trestných činů, u nichž sjednání dohody o vině a trestu připadalo v úvahu, tak dle navrhovaného ust. § 175a tr. řádu mělo jít o trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. V. Král spatřoval v takto úzkém vymezení trestných činů hlavní překážku větší využitelnosti tohoto institutu v praxi.⁴⁰ Ústavně právní výbor v usnesení č. 134 z 53. schůze konané dne 4. března 2009 však

³⁷ JELÍNEK, Jiří. Nad poslední (osmdesátou třetí) novelou trestního řádu a osmou novelou trestního zákoníku. *Kriminalistika*, 2012, roč. 45, č. 4, s. 242.

³⁸ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), s. 104 [cit. 11. března 2013]. Dostupný na <<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460>>.

³⁹ Podrobnější informace k legislativnímu procesu včetně jednotlivých dokumentů viz stránky Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky [cit. 11. března 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=574>>.

⁴⁰ KRÁL, Vladimír. Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 20, s. II.

doporučil změnu, aby byl stanoven taxativní výčet trestných činů, u nichž by sjednání dohody o vině a trestu nebylo možné.⁴¹

Nutná obhajoba se měla uplatnit jak při sjednávání dohody o vině a trestu, tak i v řízení před soudem, kde by se rozhodovalo o jejím schválení (navrhované ust. § 36 tr. řádu). Bohužel tato úprava nebyla převzata a důvodem pro nutnou obhajobu *de lege lata* je pouze sjednávání dohody o vině a trestu.

Formulace prohlášení obviněného zůstala stejná jako ve věcném záměru nového trestního řádu.

Návrh počítal s oprávněním státního zástupce pověřit probačního úředníka, aby se účastnil jednání obviněného a poškozeného o náhradě škody a vytvářel podmínky pro uzavření dohody (navrhované ust. § 27b odst. 2 tr. řádu).

Podle ust. § 175a odst. 3 tr. řádu měl státní zástupce přihlídnout při sjednávání druhu a výměry trestu k prohlášení viny obviněného a k jeho ochotě sjednat takovou dohodu. P. Kučera a M. Ptáček považovali toto ustanovení za klíčové, protože obviněný v důsledku svého prohlášení ulehčil trestní řízení a snížil náklady řízení, a tato skutečnost by dle nich měla být zohledněna ve výměře trestu.⁴² Kritéria pro stanovení druhu a výměry trestu však upravuje předpis hmotněprávní. Bylo by tedy vhodnější zahrnout toto hledisko např. do výčtu polehčujících okolností. Současná právní úprava explicitně nestanoví žádné výhody spojené s uzavřením dohody o vině a trestu. Je však diskutabilní, zda by obviněný měl být „odměněn“ za to, že se vzdá svého práva na projednání věci v hlavním líčení.

Ustanovením § 63 zák. mládeže měla být vyloučena možnost sjednat dohodu o vině a trestu v řízení ve věci mladistvého bez ohledu na to, zda dovršil osmnáctý rok věku.

2.1.4 Vládní návrh z roku 2011

K zakotvení dohody o vině a trestu došlo až na podkladě vládního návrhu č. 510 z roku 2011.⁴³ Dle důvodové zprávy „platná právní úprava nevyužívá všech možností, aby zajistila obviněnému v plném rozsahu právo na rychlý a spravedlivý proces.“⁴⁴ Dále

⁴¹ Viz usnesení ústavně právního výboru č. 134. [cit. 11. března 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=574&ct1=1>>.

⁴² KUČERA, Pavel, PTÁČEK, Michal. Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. *Trestní právo*, 2009, roč. 14, č. 7–8, s. 5.

⁴³ Podrobnější informace k legislativnímu procesu včetně jednotlivých dokumentů viz stránky Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky [cit. 11. března 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=510>>.

⁴⁴ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 28.

argumentuje článkem 6 Úmluvy⁴⁵, kde je uveden požadavek na projednání věci v přiměřené lhůtě, jakožto součást práva na spravedlivý proces. „Rychlost řízení podmiňuje spravedlivý charakter řízení – zdlouhavost řízení může vést k oslabení hodnoty důkazu, navíc obviněný i poškozený jsou vystavováni nejistotě o výsledku řízení, vytrácí se vztah mezi trestným činem a trestem, neúměrně dlouho se udržuje stav, kdy obviněný, který je považován za nevinného, musí snášet zásahy do práv a svobod.“⁴⁶ Dále se zde uvádí, že většina států Rady Evropy se potýká s problémem pomalého výkonu spravedlnosti, přičemž se jedná o nejzávažnější problém justice. S tím také souvisí skutečnost, že více než čtvrtina stížností, které nepocházejí ze států ze systému common law, se týká překročení přiměřené lhůty řízení.⁴⁷

Co se týče okruhu trestných činů, u kterých by sjednání dohody o vině a trestu přicházelo v úvahu, bylo původně stanoveno, že dohodu o vině a trestu nelze sjednat v řízení o zločinech podle části druhé, hlavy IX. tr. zák., což znamená v případě zločinů proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci a hlavy XIII. tr. zák., která soustřeďuje trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy. Dále bylo vyloučeno sjednání dohody o vině a trestu v řízení o trestných činech, kterými byla nebo měla být způsobena úmyslně smrt, nejde-li o trestný čin zabití či trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou.⁴⁸ Na základě doporučení ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny z 39. schůze konané dne 18. ledna 2012 došlo ke změně, kdy sjednání dohody o vině a trestu nepřipadá v úvahu v řízení o zvláště závažném zločinu a v řízení proti uprchlému.⁴⁹

Současné právní úpravě se budu podrobně věnovat v podkapitolách 2.5 a 2.6.

2.2 Argumenty pro a proti zavedení dohody o vině a trestu

Vzhledem ke kontroverznosti tématu dohody o vině a trestu se mnoho autorů zaobírá argumenty pro i proti jejímu zavedení a vytyčováním jejích výhod a nevýhod, u mě tomu nebude jinak.

⁴⁵ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění Protokolů č. 3, 5, 8 a 11 (Sdělení FMZV č. 209/1992 Sb.)

⁴⁶ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 28.

⁴⁷ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 28.

⁴⁸ Vládní návrh č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 8.

⁴⁹ Usnesení ústavně právního výboru č. 102 ze dne 18. ledna 2012, s. 4.

Dle důvodové zprávy „přínos dohody o vině a trestu spočívá kromě zrychlení řízení i v ochraně obětí před sekundární viktimizací, protože již nebudou muset svědčit opakovaně v řízení před soudem a nebudou tak znovu vystaveny stresu vyplývajícímu z veřejného projednávání všech detailů trestného činu, jehož se staly obětí.“⁵⁰

Dále se očekává úspora veřejných financí⁵¹, což koresponduje s výrokem J. Pospíšila, že: „Filozofie je šetřit peníze daňovými poplatníky, ne zmírnit něco obviněnému.“⁵²

Snad největším odpůrcem institutu dohody o vině a trestu u nás je J. Musil. Oceňuji, že ve svém příspěvku⁵³, kterým se nyní budu zabývat, zmiňuje i argumenty příznivců, zejména zahraničních autorů, např. Waltoś argumentuje přeměnou vztahu stát – občan, který by v dnešní době měl být založen na dialogu. Dále J. Musil uvádí zmírnění konfliktu trestního řízení, posílení role procesních stran a zjednodušení trestního řízení, které povede ke zrychlení a hospodárnosti.⁵⁴

Mezi argumenty proti zavedení řadí absenci opory v trestním právu hmotném, kdy ústupek státního zástupce by měl spočívat v nižší výměře trestu. Kritéria pro výměru trestu však stanoví trestní zákoník a sjednání dohody o vině a trestu zde nefiguruje. Dalším důvodem je, že obviněný a státní zástupce nemohou uzavřít dohodu, jejímž předmětem by byla vina a trest, protože trestněprávní odpovědnost má vrchnostenskou povahu. Cílem trestního řízení je materiální spravedlnost, kdežto dohoda o vině a trestu má blíže k principu formální pravdy, kdy předmětem zájmu orgánů činných v trestním řízení je v první řadě prohlášení obviněného. V této souvislosti Musil uvádí, že „riziko nespravedlivého výsledku je při tomto modelu mimořádně vysoké a je neospravedlnitelné pochybnými výhodami, které konsensuální řízení nabízí.“⁵⁵ Dále vytýká nerovnost občanů před zákonem vzhledem k závislosti sjednání dohody o vině a trestu na uvážení konkrétního státního zástupce. S tím také souvisí sociální nespravedlnost, kdy se obviněný se státním zástupcem

⁵⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s. 30.

⁵¹ JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 20.

⁵² NEKVASILOVÁ, Lucie. *Pospíšil: Dohoda o trestu uleví státu, ne zločincům* [online]. TÝDEN.cz, 27. října 2011 [cit. 11. března 2014]. Dostupné na <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/pospasil-dohoda-o-trestu-ulevi-statu-ne-zlocincum_213246.html#.Ux9cXs7jDD4>.

⁵³ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu – ano či ne? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 179–201.

⁵⁴ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu – ano či ne? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 186–189.

⁵⁵ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu – ano či ne? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 192.

dohodne na peněžitém trestu, který však přichází v úvahu pouze u movitých pachatelů. Znamé jsou kauzy z Německa, např. případ bývalého premiéra Helmuta Kohla či Mannesmann AG.⁵⁶

Další jeho výtku se týká otázky věrohodnosti prohlášení obviněného.⁵⁷ Obviněný jej může učinit pod tlakem vidiny mírnějšího trestu, než aby riskoval přísnější trest, kdyby byl, byť chybně, usvědčen. V trestním řízení totiž neplatí zásada „volenti non fit iniuria“⁵⁸. Trestní řád sice stanoví povinnost orgánů činných v trestním řízení posuzovat pravdivost prohlášení s ohledem na dosud opatřené důkazy a další výsledky přípravného řízení, ale dle Musila se jedná jen „o zbožné přání zákonodárce“⁵⁹.

Dohodě o vině a trestu také vytyká absenci sociálně etického aspektu, kdy se nevyžaduje „sebekritický a kající postoj“⁶⁰ obviněného, jedná se pouze o „chladný kalkul ztrát a zisků“⁶¹. V Německu dokonce postačí, pokud prohlášení za obviněného učiní jeho obhájce.⁶² Musil vyslovuje obavu, že institut dohody o vině a trestu může způsobit ztrátu důvěry občanů v justici.⁶³

Dle článku M. Protivinského a V. Kratochvíla, který přibližuje názory německých autorů A. Henrichse a B. Schmitta je zase negativum dohody v „podkopávání trestně procesních zásad a ukládání neadekvátně mírných trestů.“⁶⁴

O. Novotný již v roce 2006 v souvislosti s návrhem na zavedení řízení o prohlášení viny obžalovaným varoval před „kabinetní justicí“⁶⁵.

Přestože dle mého názoru převažují, a to nejen početně, argumenty pro nepřijetí dohody o vině a trestu, zákonodárce učinil opak. Je tedy zapotřebí sledovat a vyhodnocovat uplatňování tohoto institutu v praxi a následně z toho vyvozovat patřičné důsledky, aby se nepotvrdily výše uvedené obavy.

⁵⁶ Více k např. MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu – ano či ne? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 198–199.

⁵⁷ S ohledem na skutečnost, že příspěvek pochází z roku 2008, tedy z doby, kdy dohoda o vině a trestu ještě nebyla přijata, autor používá termín doznání. Podmínkou pro sjednání dohody o vině a trestu de lege lata je však prohlášení obviněného, že spáchal skutek pro který je stíhán. Přestože toto prohlášení nelze zaměňovat s doznáním, je možné pojednání o problematice věrohodnosti doznání vztáhnout i na prohlášení obviněného.

⁵⁸ Z latiny: „Tomu, kdo souhlasí, se neděje křivda.“

⁵⁹ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu – ano či ne? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 192.

⁶⁰ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu – ano či ne? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 196.

⁶¹ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu – ano či ne? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 196.

⁶² MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu (absprachen) v Německu. *Právnik*, 2008, roč. 147, č. 3, s. 225.

⁶³ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu – ano či ne? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 199.

⁶⁴ PROTIVINSKÝ, Miroslav, KRATOCHVÍL, Vladimír. Jsou dohody v trestním řízení přípustné a nutné? *Kriminalistika*, 2004, roč. 37, č. 3, s. 240.

⁶⁵ NOVOTNÝ, Oto. Je naše trestní právo procesní v krizi? *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 7–8, s. 31.

2.3 Dohoda o vině a trestu v kontextu základních zásad trestního řízení

J. Jelínek opakovaně právem kritizuje kolizi institutu dohody o vině a trestu s některými zásadami trestního řízení, jejichž dikce až na jednu výjimku⁶⁶ nebyla v souvislosti se zavedením dohody o vině a trestu změněna. Konkrétně se jedná o rozpor se zásadou materiální pravdy, zásadou oficiality, legality a zásadou vyhledávací. Dále omezení zásady volného hodnocení důkazů, k čemuž uvádí, že „selektivní hodnocení důkazů jako atribut dohody o vině a trestu evokuje názor, že se vytváří dva typy řízení. Jeden standardní a jeden nestandardní, více méně neveřejný [...], ve kterém dochází spíše než ke hledání spravedlnosti k obchodování se spravedlností.“⁶⁷

Zákonodárce upřednostňuje zásadu rychlosti řízení, přičemž „význam zásady rychlosti trestního řízení je sice podstatný, ale není vedoucím principem trestního řízení, není cílem trestního řízení, není absolutní zásadou trestního řízení.“⁶⁸ F. Ščerba upozorňuje, že „upřednostňování rychlého trestního řízení může způsobit snížení jeho kvality, což je cena, která je příliš vysoká.“⁶⁹

Přitom v některých případech dochází k rozporu s proklamovaným úsilím o urychlení trestního řízení, ať už se jedná o nařízení předběžného projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, odročení veřejného zasedání za účelem navržení nového znění dohody či její sjednávání ve zkráceném přípravném řízení.⁷⁰

J. Musil⁷¹ upozorňuje i na potlačení zásady veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti. Zásada veřejnosti se uplatní pouze při veřejném zasedání, přičemž dokazování soud neprovádí.

Této kolizi šlo předejít zavedením dohody o vině a trestu až v rámci rekonstrukce trestního řádu, při níž by se vyhodnotily případné změny základních zásad trestního řízení.⁷²

⁶⁶ Jedná se o doplnění zásady obžalovací uvedené v ust. § 2 odst. 8 tr. řádu, kdy trestní stíhání před soudy je možné vedle obžaloby a návrhu na potrestání nově i na základě návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu.

⁶⁷ JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 24.

⁶⁸ JELÍNEK, Jiří. Nad poslední (osmdesátou třetí) novelou trestního řádu a osmou novelou trestního zákoníku. *Kriminalistika*, 2012, roč. 45, č. 4, s. 245.

⁶⁹ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 9.

⁷⁰ JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 19.

⁷¹ MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, roč. 41, č. 1, s. 19–20.

⁷² JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 25. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 133.

2.4 Je dohoda o vině a trestu odklonem?

Na tomto místě, jak již vyplývá z názvu podkapitoly, bych se chtěla v krátkosti věnovat otázce, zda dohodu o vině a trestu lze řadit mezi odklony⁷³ v trestním řízení. Slovenská odborná literatura dohodu o vině a trestu běžně pokládá za odklon v trestním řízení.⁷⁴ V České republice je tato situace ovšem složitější. Většina autorů sice pojímá dohodu o vině a trestu jako odklon, přičemž „pojem odklonu trestní zákoník ani trestní řád výslovně neuvádí. Neexistuje dokonce ani jednotná, vědecky přesná definice odklonu a ani není přesně teoreticky vymezen koncept odklonu.“⁷⁵

J. Jelínek označuje dohodu o vině a trestu za nejmladší formu odklonu.⁷⁶ Podle O. Novotného „je ostatně všeobecně uznáváno, že odklonem v trestním řízení se míní odchýlení od jeho normálního, řádného průběhu (zásady ústnosti, zásady veřejnosti, presumpce nevinny, zásady materiální pravdy, zásady oficiality, zásady legality aj.)“⁷⁷, což hovoří vzhledem k předchozí podkapitole ve prospěch pojetí dohody o vině a trestu jako odklonu.

Důvodová zpráva označuje dohodu o vině a trestu jako „nový zvláštní způsob skončení řízení, který by měl efektivně doplnit stávající možnosti skončit trestní řízení odklonem nebo vydáním trestního příkazu.“⁷⁸

F. Ščerba naopak nepovažuje dohodu o vině a trestu za odklon, protože v jejím důsledku nedochází k zastavení trestního stíhání.⁷⁹ Dohoda o vině a trestu se v tomto ohledu podobá trestnímu příkazu⁸⁰, kdy sice dochází k odchýlení se od standardního trestního řízení (nekoná se hlavní líčení), přesto výsledkem je odsuzující rozsudek.

Nelze tedy bez dalšího říci, zda dohoda o vině a trestu je odklonem či nikoli, ale záleží na tom, jak dotyčný tento pojem vykládá. K otázce, které instituty zařadit mezi odklony, se

⁷³ Vymezení pojmu odklon je předmětem zájmu odborné literatury. K tomu blíže např. ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011, s. 43 – 60.

⁷⁴ Srov. např. KLÁTIK, Jaroslav. Odklon v trestnom konaní jako prostriedok racionalizácie trestnej spravodlivosti. *Právny obzor*, 2007, roč. 90, č. 1, s. 60. BARTOŠOVÁ, Lýdia. Rozsah dokazovania pri využití odklonov v prípravnom konaní. *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 5, s. 127. ČENTĚŠ, Jozef, MAGVAŠIOVÁ, Anna. K aplikácii inštitútu konania o dohode o vine a treste. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 1, s. 15.

⁷⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 740.

⁷⁶ JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 19.

⁷⁷ NOVOTNÝ, Oto. Je naše trestní právo procesní v krizi? *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 7–8, s. 29.

⁷⁸ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, k bodu 22, s. 37.

⁷⁹ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 19.

⁸⁰ Někteří autoři považují za odklon i trestní příkaz, protože také představuje odchylku od standardního řízení. K tomu více ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011, s. 59.

vyslovil i J. Klátik, kdy „vzhledem k praktickému uplatnění a zařazení v jednotném systému alternativního řešení trestních věcí se nejedná o akutní problematiku, i když 'ex parvis saepe magnarum momenta rerum pendent'.“^{81 82}

2.5 Podmínky sjednání dohody o vině a trestu

2.5.1 Prohlášení obviněného a zjištění skutkového stavu

Trestní řád v ust. § 175a odst. 3 stanoví, že podmínkou sjednání dohody o vině a trestu je prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, pokud na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení.

Na Slovensku je dle ust. § 232 odst. 1 tr. por. vyžadována podmínka, aby se obviněný přiznal ke spáchání skutku a uznal vinu. J. Jelínek k tomu uvádí, že se nejedná o obsahově totožné formulace, vyzdvihuje slovenskou variantu a doporučuje, aby de lege ferenda byla tato formulace, například právě po vzoru slovenské úpravy, změněna, protože „jestliže zavádíme institut, který umožňuje, aby v trestním řízení se rozhodovalo nikoli o tom, co se stalo, ve smyslu zjištění materiální pravdy, ale o tom, na čem se příslušné subjekty dohodly, když uzavřely dohodu o vině a trestu, potom minimálním požadavkem na obviněného by mělo být, aby alespoň uznal svoji vinu. Z prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, se ovšem ztrácí jakýkoliv etický aspekt a jde pouze o chladné zvážení, jaké prohlášení mu zajistí výhody v trestním řízení.“⁸³ Rovněž v takto formulovaném prohlášení postrádám alespoň zdánlivou sebereflexi obviněného ve vztahu ke spáchanému činu.

Důvodová zpráva⁸⁴, ale i někteří autoři⁸⁵ nepřesně uvádí, že podmínkou je prohlášení obviněného, že se cítí být vinen skutkem, pro který je stíhán.

Prohlášení obviněného nelze ztotožňovat s doznáním, což se projevuje v nemožnosti použití tohoto prohlášení jako důkaz.⁸⁶ Podobně formulovanou podmínku trestní řád stanovuje i u narovnání.

⁸¹ KLÁTIK, Jaroslav. Odklon v trestnom konaní jako prostriedok racionalizácie trestnej spravodlivosti. *Právny obzor*, 2007, roč. 90, č. 1, s. 61.

⁸² Z latiny: „Na malých věcech závisí často význam věcí velkých.“

⁸³ JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 20.

⁸⁴ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, k bodu 22, s. 39.

⁸⁵ Např. LOBOTKA, Andrej. Dohoda o vině a trestu a její vztah k účelu trestu. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 19, s. 674. VANTUCH, Pavel. K možnostem sjednání dohody o vině a trestu. *Trestní právo*, 2012, roč. 17, č. 12, s. 8.

Co se týče zjištění skutkového stavu, tak dle důvodové zprávy se pro „uzavření dohody o vině a trestu bude vyžadovat výrazně vyšší stupeň poznání o pachateli a trestném činu, než při zahájení trestního stíhání, nebude však nutné provádět vyčerpávajícím způsobem všechny dostupné důkazy, které by jinak byly potřebné pro podání obžaloby. Aplikace institutu dohody o vině a trestu tak bude možná v takové fázi přípravného řízení, v níž budou dostatečně prokázány základní skutkové okolnosti potvrzující, že skutek je trestným činem, jeho právní kvalifikace a pravdivost prohlášení obviněného o vině.“⁸⁷

P. Vantuch však má za to, že „návrh by měl státní zástupce nebo obhájce podat až poté, co byly v přípravném řízení provedeny všechny dostupné důkazy, které by mohly odůvodnit podání obžaloby.“⁸⁸ Shodně F. Ščerba, který konstatuje, že „státní zástupce by měl k jednání o dohodě o vině a trestu přistoupit jen tehdy, když výsledky vyšetřování objektivně prokazují oprávněnost trestního stíhání v takové kvalitě, která ve standardním případě postačuje k podání obžaloby.“⁸⁹

Podle mě je přinejmenším zvláštní, že pro uzavření dohody o vině a trestu bychom se měli spokojit s menším stupněm poznání než při podání obžaloby. S ohledem na absenci dokazování v řízení před soudem a na zúžený prostor pro nápravu rozhodnutí ve srovnání se standardním řízením bych vyžadovala stejnou, ne-li vyšší míru poznání.⁹⁰ Tento požadavek by však zase byl na úkor rychlosti řízení, který, jak se zdá, je pro zákonodárce prioritní a s vidinou urychlení trestního řízení zapomíná na právo obviněného hájit se způsobem, který uzná za vhodný, tedy např. i učinit nepravdivé prohlášení. Také mi přijde absurdní, aby v případě, kdy jednání o dohodě o vině a trestu ztroskotá např. kvůli neshodě ohledně výše trestu, bude nutno provádět další důkazy, aby státní zástupce vůbec mohl podat obžalobu.

Lze si představit i situaci, kdy osoba trestního práva neznalá se bude cítit vinná skutkem, pro který je stíhána a učiní v tomto smyslu prohlášení, přičemž nebudou splněny všechny podmínky pro vznik trestní odpovědnosti, např. v důsledku okolnosti vylučující protiprávnost. Za této situace nesmí dojít ke sjednání dohody o vině a trestu.

⁸⁶ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, k bodu 22, s. 39.

⁸⁷ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, k bodu 22, s. 37.

⁸⁸ VANTUCH, Pavel. K možnostem sjednání dohody o vině a trestu. *Trestní právo*, 2012, roč. 17, č. 12, s. 8.

⁸⁹ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 25.

⁹⁰ Stejný názor zastává i ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2274.

Otázkou viny se zabývá filozofie. K. Jaspers rozeznával čtyři druhy viny. V této souvislosti bych však zmínila pouze vinu kriminální a morální. Z hlediska trestního práva je relevantní vina kriminální, která je předpokladem pro vznik trestní odpovědnosti. Absence viny kriminální však nevylučuje vinu morální.⁹¹ To je úkol pro státního zástupce a následně soud, aby se nespokojili pouze s prohlášením obviněného, ale přistupovali k němu kriticky.

2.5.2 Nemožnost sjednání dohody o vině a trestu v určitých případech

I za situace, že předchozí podmínky budou naplněny, dohodu o vině a trestu nelze sjednat dle ust. § 175a odst. 8 tr. řádu v řízení proti uprchlému a v řízení o zvlášť závažném zločinu. Zvlášť závažný zločin definuje ust. § 14 odst. 3 tr. zák. jako úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Již se však objevila tendence, aby bylo možné dohodu sjednat i u zvlášť závažných zločinů.⁹² Naštěstí tento návrh prozatím neprošel, protože si nemyslím, že by to byl krok správným směrem. Také P. Kučera a M. Ptáček ocenili, že český zákonodárce v tomto nenásledoval slovenskou úpravu, kde lze dohodu o vině a trestu sjednat u všech trestných činů, protože by to bylo obtížně akceptovatelné pro část laické i odborné veřejnosti a mohlo by to působit jako „rezignace státu na standardní trestní řízení“⁹³.

Sjednání dohody o vině a trestu v řízení proti uprchlému není možné, protože obviněný se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá, jak je stanoveno v ust. § 302 tr. řádu. Tudiž obviněný není schopen učinit prohlášení, popř. vyjádření podle ust. § 314q odst. 3 tr. řádu, pokud důvod pro konání řízení proti uprchlému vyvstal až po sjednání dohody o vině a trestu.

Další případ, kdy nelze přistoupit ke sjednání dohody o vině a trestu je uveden v ust. § 63 zák. mládeže, a jedná se o případ řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnáct let věku. Dle důvodové zprávy „je zapotřebí upřednostnit výchovný vliv řízení na mladistvého a uvážlivý výběr vhodného opatření specializovaným soudcem nad rychlostí řízení.“⁹⁴ Jedná se o jediné ustanovení zák. mládeže, které se dohodě o vině a trestu věnuje, což může vyvolávat určité problémy v aplikační praxi.

⁹¹ JASPERS, Karl. *Otázka viny: příspěvek k německé otázce*. Praha: Academia, 2006, s. 25–27.

⁹² *Žalobce se na výši trestu možná bude moci domluvit i s vrahy* [online]. České noviny.cz, 10. května 2013 [cit. 14. března 2014]. Dostupné na <<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/zalobce-se-na-vysi-trestu-mozna-bude-moci-domluvit-i-s-vrahy/936779>>.

⁹³ KUČERA, Pavel, PTÁČEK, Michal. Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. *Trestní právo*, 2009, roč. 14, č. 7–8, s. 4.

⁹⁴ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, k části páté, k bodu 1 a 2, s. 46.

V této souvislosti bych zmínila ust. § 73 odst. 2 zák. mládeže, z něhož vyplývá, že orgán sociálně-právní ochrany dětí se účastní úkonu, dokud obviněný nedovrší devatenáctý rok věku. S ohledem na ust. § 64 odst. 2 zák. mládeže je tedy nutné vyrozumět o veřejném zasedání o návrhu na schválení dohody o vině a trestu též orgán sociálně-právní ochrany dětí. Bude se tedy jednat o případy, kdy mladistvý po dovršení osmnáctého roku věku sjednal dohodu o vině a trestu a veřejné zasedání se bude konat dříve, než dovrší rok devatenáctý. Sice nepůjde v praxi o častý případ, ale podle mého názoru je zde nedořešená otázka účasti orgánu sociálně-právní ochrany dětí při sjednávání dohody o vině a trestu. Uvítala bych tedy přijetí ustanovení o účasti orgánu sociálně-právní ochrany dětí i při sjednávání dohody, dokud mladistvý nedovrší devatenáctý rok věku. Toto řešení by lépe odpovídalo zásadě rychlosti řízení, kdy již při vyjednávání dohody o vině a trestu může obviněný a státní zástupce vzít v potaz postoj tohoto orgánu.

2.6 Úloha jednotlivých subjektů v dohodovacím řízení

2.6.1 Státní zástupce

Zde se budu zabývat sjednáváním dohody o vině a trestu, protože dle ust. § 175 odst. 1 písm. c) tr. řádu je pouze státní zástupce oprávněn sjednat s obviněným dohodu o vině a trestu a následně podat soudu návrh na její schválení. Nyní bych přiblížila průběh sjednávání dohody o vině a trestu, jak ho upravuje ust. § 175a tr. řádu.

Iniciovat jednání o dohodě o vině a trestu může jak obviněný, tak i státní zástupce. Předpokladem však je, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Pokud by měl státní zástupce za to, že návrh obviněného není důvodný, vyrozumí jej, popř. i jeho obhájce, o svém stanovisku. V opačném případě státní zástupce k jednání o dohodě o vině a trestu předvolá obviněného, o době a místě jednání vyrozumí jeho obhájce a poškozeného, v případě že se výslovně nevzdal svých procesních práv. Kritéria, která by měl státní zástupce vzít v potaz při zvažování, zda je v daném případě vhodné jednat o dohodě o vině a trestu, jsou demonstrativně vymezena v ust. čl. 48a pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009⁹⁵. Oceňuji, že jedním z kritérií je i zohlednění veřejného zájmu, kdy pak by se věc měla projednat v řízení před soudem na podkladě obžaloby.

V ust. § 175a odst. 6 tr. řádu jsou uvedeny obsahové náležitosti dohody o vině a trestu. Pozastavila bych se nad písmenem f), kde je stanoveno, že součástí dohody o vině a trestu je

⁹⁵ Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009 ze dne 21. září 2009, o trestním řízení, ve znění pozdějších pokynů obecné povahy

i v souladu s trestním zákoníkem dohodnutý druh, výměra a způsob výkonu trestu včetně délky zkušební doby a v případech stanovených trestním zákoníkem sjednání trestu náhradního, případně upuštění od potrestání, a rozsah přiměřených omezení a povinností v případě, že to trestní zákoník umožňuje a že byly dohodnuty. S ohledem na terminologii trestního zákoníku by bylo vhodnější v tomto ustanovení používat termín trestní zákon.⁹⁶

Specifická situace nastane, pokud jsou splněny podmínky pro uložení ochranného opatření. Ochranné opatření buď může být sjednáno v dohodě nebo státní zástupce upozorní obviněného, že mu může být uloženo soudem i nad rámec sjednané dohody o vině a trestu. Jestliže by ale státní zástupce takovéto upozornění vůči obviněnému neučinil, soud by mohl ochranné opatření uložit pouze za situace, kdy důvody pro jeho uložení vyšly najevo až po podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu.

Dojde-li ke sjednání dohody o vině a trestu, státní zástupce podá soudu návrh na její schválení dle ust. § 175b odst. 1 tr. řádu. Ust. § 314o odst. 5 tr. řádu umožňuje státnímu zástupci vzít návrh na schválení dohody o vině a trestu zpět až do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě. Zpětvzetím tohoto návrhu se pak věc vrací do přípravného řízení. V této souvislosti je kritizováno, že právní úprava výslovně nepřiznává toto oprávnění i obviněnému, byť mu dle odborné literatury též náleží, takže by bylo žádoucí ho *de lege ferenda* upravit.⁹⁷

Dohoda o vině a trestu může být sjednána ve všech třech formách přípravného řízení. Co se týče zkráceného přípravného řízení, je tato možnost výslovně dána v ust. § 179b odst. 5 tr. řádu, s tím, že se má postupovat obdobně dle ust. § 175a tr. řádu. Trestní stíhání se pak zahajuje okamžikem doručení návrhu na schválení dohody o vině a trestu soudu. V této souvislosti došlo také k novelizaci ust. § 179f odst. 2 písm. a) tr. řádu, jestliže by z důvodu sjednávání dohody nebylo zkrácené přípravné řízení skončeno ve lhůtě dvou týdnů od sdělení podezření, může státní zástupce prodloužit tuto lhůtu nejvýše o třicet dnů. Podle J. Jelínka se jedná o „zřejmý legislativní omyl, protože jde proti smyslu nového institutu, pokud jím má být urychlení trestního řízení a ulehčení práce orgánům činným v trestním řízení.“⁹⁸ Také P. Vantuch je skeptický k četnosti využívání dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení.⁹⁹ Dokonce důvodová zpráva se ke sjednání dohody v rámci zkráceného přípravného

⁹⁶ ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2289.

⁹⁷ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 40–41.

⁹⁸ JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 21.

⁹⁹ VANTUCH, Pavel. K možnostem sjednání dohody o vině a trestu. *Trestní právo*, 2012, roč. 17, č. 12, s. 10.

řízení staví obezřetně, když uvádí, že tento „postup vzhledem k jednoduchosti a rychlosti řízení nebude zřejmě příliš častý.“¹⁰⁰

Závěrem bych chtěla učinit terminologickou poznámku, kdy se pro proces sjednávání a následné schvalování dohody o vině a trestu v odborné literatuře používají dva termíny: dohodovací řízení a dohadovací řízení. Trestní řád žádný z těchto pojmů nepoužívá. Jednoznačně se přikláním k termínu dohodovací řízení, protože jeho cílem je vyřízení věci dohodou a nikoli se o vině a trestu dohadovat.

2.6.2 Obviněný

Předpokladem pro sjednání dohody o vině a trestu je právě existence osoby obviněného, bez jehož aktivního přístupu nemůže k jejímu sjednání dojít. Orgány činné v trestním řízení mají povinnost již před prvním výsledkem poučit obviněného o možnosti, podstatě a důsledcích sjednání dohody o vině a trestu, je-li její sjednání přípustné (ust. § 91 odst. 1 tr. řádu).

Ust. § 65 odst. 2 tr. řádu zakazuje orgánům činným v trestním řízení při sjednávání dohody o vině a trestu odepřít obviněnému a obhájci právo nahlížet do spisů a s tím související práva uvedená v předcházejícím odstavci. Toto ustanovení zaručuje, aby obviněný mohl za pomoci svého obhájce kvalifikovaně zhodnotit situaci a nebyl při sjednávání dohody znevýhodněn.

V úvodu práce jsem si položila otázku, co vede obviněného k tomu, aby přistoupil na sjednání dohody o vině a trestu, co jej k tomu motivuje.

P. Poledník na základě svých zkušeností, které získal při sjednávání dohod o vině a trestu na Slovensku, a to jak v postavení obhájce, tak i zástupce poškozeného, konstatoval, že „obviněný v případě sjednávání dohody o vině a trestu spolupracuje a často i velmi rád nahradí poškozenému škodu, nemajetkovou újmu či vydá bezdůvodné obohacení, pokud ví, že následně bude jednáno o dohodě, jejímž obsahem nebude návrh na uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. Státní zástupce pak zcela otevřeně u takového řízení dá obviněnému najevo, že pokud škoda uhrazena nebude, dohodu neuzavře a u soudu bude navrhopat uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody.“¹⁰¹

Na Slovensku je ale poněkud jiná situace s ohledem na ust. § 39 odst. 4 slov. tr. zák., které umožňuje při sjednání dohody o vině a trestu mimořádně snížit trest odnětí svobody

¹⁰⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, k bodu 26 až 29, s. 39.

¹⁰¹ POLEDNÍK, Petr. Dohodovací řízení – novinka v českém trestním právu. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 3.

o jednu třetinu pod dolní hranici zákonem stanovené trestní sazby, čemuž se podrobně věnuji v podkapitole 3.1.

Český trestní zákoník ale neobsahuje žádné ustanovení, které by výslovně reflektovalo sjednání dohody o vině a trestu ve vztahu k uložení sankce ani jinak. Důvodová zpráva naopak ujišťuje, že se při sjednávání dohody o vině a trestu uplatní všechna obecná ustanovení trestního zákoníku, což zdůrazňuje zejména v souvislosti s úpravou souhrnného a úhrnného trestu. Dále však zmiňuje i ust. § 58 tr. zák. umožňující mimořádné snížení trestu odnětí svobody, kdy prý bude možno zohlednit prohlášení obviněného zejména v rámci poměrů pachatele.¹⁰²

Podle mě v tomto tkví nejzásadnější problém, když právní úprava nestanoví, zda by se sjednání dohody o vině a trestu mělo zohlednit ve výměře trestu, popř. jakým způsobem. Přitom odborná literatura předpokládá zvýhodnění obviněného, který „svým vstřícným přístupem může docílit i výrazného zmírnění trestu (což ovšem není účelem nové právní úpravy, spíše jeho důsledkem).“¹⁰³ Pokud sjednání dohody o vině a trestu dle důvodové zprávy může představovat důvod pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody, pak měl být tento důvod zařazen mezi ostatní důvody pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody stanovené v ust. § 58 tr. zák.

Podle F. Ščerby by bylo vhodné de lege ferenda zakotvit určitou výhodu pro obviněného, např. označit sjednání dohody o vině a trestu jako polehčující okolnost.¹⁰⁴ Za současné situace by se sjednání dohody dalo považovat za polehčující okolnost neuvedenou v demonstrativním výčtu v ust. § 41 tr. zák.

Podle J. Jelínka je „smyslem dohodovacího řízení [...] určité očekávání na straně obviněného, že mu bude uložen mírnější trest v porovnání s trestem, který by mu byl uložen, kdyby se nepřiznal.“¹⁰⁵ Také si myslím, že většina obviněných by přistoupila na sjednání dohody o vině a trestu, jestliže by se to odrazilo na uloženém druhu trestu či jeho výměře. Pak se ale nabízí otázka, zda soud neodmítne schválit takovouto dohodu dle ust. § 314r odst. 2 tr. řádu, protože souhlasím s názorem F. Ščerby, že „soud by [...] měl o druhu a výměře trestu principiálně uvažovat stejným způsobem, jako při standardním způsobu odsouzení, tj. rozsudkem po provedení hlavního líčení. Procesní způsob odsouzení pachatele

¹⁰² Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, k bodu 22, s. 38.

¹⁰³ ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2263.

¹⁰⁴ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 52.

¹⁰⁵ JELÍNEK, Jiří. Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. *Právní rádce*, 2012, roč. 20, č. 8, s. 47.

trestného činu přece sám o sobě nemůže mít vliv na povahu a závažnost spáchaného činu, možnosti nápravy pachatele a jeho poměry, tedy na hlavní kritéria pro ukládání trestu.“¹⁰⁶

Pokud jde o motivaci spočívající v ušetření financí obviněného, v praxi mohou nastat i paradoxní situace, kdy sjednání dohody o vině a trestu bude pro obviněného představovat větší finanční zátěž, než kdyby byl pravomocně uznán vinným v klasickém řízení. Jedná se o případy, v nichž není dána nutná obhajoba. Pak by obviněný měl povinnost hradit pouze paušální částku dle ust. § 152 odst. 1 písm. e) tr. řádu, jejíž výši stanoví vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 312/1995 Sb.¹⁰⁷ Kdyby však přistoupil na sjednání dohody o vině a trestu a neměl by nárok na bezplatnou obhajobu, přibyla by mu povinnost nahradit odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem dle ust. § 152 odst. 1 písm. b) tr. řádu.

Bylo by vhodné, kdyby paušální náklady stanovené výše uvedenou vyhláškou byly v případě schválení sjednané dohody o vině a trestu soudem nižší oproti paušálním nákladům standardního řízení, když právě jedním z důvodů zavedení dohody o vině a trestu byla očekávaná úspora veřejných financí. Přitom paušální náklady řízení, v němž byl vydán trestní příkaz, který následně nabyl právní moci, jsou poloviční oproti nákladům standardního trestního řízení.¹⁰⁸

Připouštím, že někteří obvinění by mohli mít zájem na rychlém vyřízení věci. Potenciál dohody o vině a trestu spatřuji v případě, že se obviněný nachází ve vazbě a státní zástupce by přistoupil na uložení jiného než nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Na druhou stranu, pokud by obviněný nebyl ve vazbě a státní zástupce by trval na uložení nepodmíněného trestu, bylo by s podivem, kdyby obviněný na dohodu přistoupil. A to obzvláště, pokud by mu dohoda neměla přinést žádné výhody, tedy když by soud po provedení hlavního líčení uložil nepodmíněný trest odnětí svobody v podobné výměře, jakou by obsahovala dohoda.

Podle P. Kučery a M. Ptáčka „při stanovení druhu a výše trestu by tito obvinění měli být v určité míře zvýhodněni proti těm, kteří z důvodu svého nesouhlasu absolvují standardní trestní řízení. Bez takového postupu by se dohoda o vině a trestu mohla lehce stát v praxi jen ne příliš často používaným institutem.“¹⁰⁹

¹⁰⁶ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 50.

¹⁰⁷ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 312/1995 Sb., kterou se stanoví paušální částka nákladů trestního řízení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁸ Srov. ust. § 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 312/1995 Sb., kterou se stanoví paušální částka nákladů trestního řízení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁹ KUČERA, Pavel, PTÁČEK, Michal. Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. *Trestní právo*, 2009, roč. 14, č. 7–8, s. 5.

Podle A. Lobotky „k ekonomickým cílům by se mělo přihlížet až po tom, co bude jisté, že bude dosaženo účelu trestu. Nemůžeme ekonomické cíle postavit před cíle trestání, před samotné cíle trestního práva, zabezpečované prostřednictvím výchovné, preventivní a represivní funkce trestu, tedy před ochranu společnosti. Pokud bychom tak učinili, tak ad absurdum by z ekonomického hlediska a z hlediska délky trestního řízení bylo nejvhodnější, kdyby všichni pachatelé byli okamžitě propouštěni na svobodu a netrestáni.“¹¹⁰

Za této situace by bylo žádoucí, aby zákonodárce výslovně stanovil, zda, popř. jak se má odrazit sjednání dohody o vině a trestu ve vztahu k obviněnému, přičemž ale nesmí dojít ke zmaření účelu trestu. Ekonomické hledisko a počty schválených dohod jsou až druhořadé.

2.6.3 Obhájce

Pro advokáty znamená zavedení institutu dohody o vině a trestu poskytování nové formy právní služby.¹¹¹ Advokát může vystupovat v pozici obhájce obviněného nebo jako zmocněnec poškozeného. V této souvislosti bych zmínila ust. § 16 odst. 1 zákona o advokacii¹¹², kde je stanoveno, že advokát je povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy svého klienta a řídit se jeho pokyny, pokud nejsou v rozporu s právním nebo stavovským předpisem.

Zavedením dohody o vině a trestu také přibyl další důvod nutné obhajoby, a to při sjednávání dohody o vině a trestu dle ust. § 36 odst. 1 písm. d) tr. řádu. V tomto případě není přípustné, aby se obviněný obhájce vzdal dle ust. § 36b tr. řádu. Nutná obhajoba se ale neuplatní v případě, jestliže v pozici obviněného bude právnická osoba (ust. § 35 odst. 2 topo¹¹³).

Sjednáním dohody o vině a trestu důvod nutné obhajoby odpadá. Podle J. Jelínka se nejedná o správné řešení, proto de lege ferenda navrhuje, aby povinné zastoupení obviněného pokračovalo i v řízení před soudem.¹¹⁴ Toto řešení by bylo i s ohledem na ust. § 314r odst. 3 tr. řádu praktičtější, protože by nemuselo dojít k opětovnému ustanovení obhájce pro sjednání nového znění dohody. Také z pozice obhajoby se mi jeví vhodnější, aby se obhájce účastnil i veřejného zasedání, než kdyby informace o jeho průběhu a zejména výhrady soudu

¹¹⁰ LOBOTKA, Andrej. Dohoda o vině a trestu a její vztah k účelu trestu. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 19, s. 677.

¹¹¹ JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 19.

¹¹² Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

¹¹³ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁴ JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 20 a 25.

ke sjednané dohodě o vině a trestu se k němu dostaly zprostředkovaně. Ale ani nutná obhajoba „nedokáže zcela eliminovat riziko účelově nepravdivého doznání obviněného.“¹¹⁵

K otázce nutné obhajoby při sjednávání dohody o vině a trestu se vyjádřil i J. Řeháček. Podle něho by byla smysluplnější fakultativní účast probačního úředníka než povinná obhajoba.¹¹⁶

F. Ščerba legitimně očekává, že dohoda o vině a trestu nalezne uplatnění zejména u trestných činů, u nichž horní hranice trestu odnětí svobody převyšuje pět let. V opačném případě je totiž jednodušší, a tím pádem rychlejší vyřídit věc odklonem či trestním příkazem.¹¹⁷ Pokud by se tedy jednalo o řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, byl by dán další důvod nutné obhajoby (ust. § 36 odst. 3 tr. řádu), který by pokračoval i při veřejném zasedání při rozhodování o sjednané dohodě, ledaže by se obviněný svého obhájce vzdal dle ust. § 36b odst. 1 tr. řádu.

Přelomový názor zastává P. Šámal, podle něho sjednáním dohody o vině a trestu nutná obhajoba nekončí. Argumentuje dikcí návětí ust. § 36 odst. 1 tr. řádu, kde se uvádí „... už v přípravném řízení ...“, z čeho odvozuje, že tento důvod platí nejen v přípravném řízení, ale i v řízení před soudem, když soud rozhoduje o schválení dohody o vině a trestu.¹¹⁸ Tento výkladový problém je dle mého názoru zapříčiněn odlišnou povahou ostatních tří důvodů nutné obhajoby, která spočívá v tom, že tyto důvody mohou být vyvolány vnějšími okolnostmi, které ani nemusí souviset s daným řízením, a dokud budou trvat, bude dán i důvod nutné obhajoby obviněného. Kdežto důvod nutné obhajoby uvedený pod písmenem d) se vždy bude vztahovat k danému trestnímu řízení a jeho zánik je determinován okamžikem sjednání dohody o vině a trestu, popř. jejího nového znění, přičemž i sjednání dohody je možné jen do určitého procesního stádia, konkrétně do okamžiku vydání trestního příkazu či nařízení hlavního líčení.¹¹⁹ De lege lata nemůže nastat situace, aby ve veřejném zasedání při rozhodování soudu o návrhu na schválení dohody o vině a trestu, byl dán důvod nutné obhajoby dle písmena d), protože sjednání dohody je předpokladem pro podání návrhu na její schválení a sjednáním dohody nutná obhajoba končí. Pokud by soud postupoval

¹¹⁵ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 39.

¹¹⁶ ŘEHÁČEK, Jan. K otázce povinné účasti obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, roč. 10, č. 6, s. 43.

¹¹⁷ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 27.

¹¹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 447.

¹¹⁹ Podrobnější výklad o vymezení okamžiku, do kdy lze dohodu o vině a trestu sjednat poskytuje ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3665.

dle ust. § 314r odst. 3 tr. řádu, tak sjednání nového znění dohody by taktéž představovalo zánik důvodu pro nutnou obhajobu.

Výše uvedené však nic nemění na tom, že považuji za vhodné, aby de lege ferenda nebyla nutná obhajoba omezena pouze na fázi sjednávání dohody o vině a trestu.

2.6.4 Poškozený

Státní zástupce má při sjednávání dohody o vině a trestu dbát také na zájmy poškozeného (ust. § 175a odst. 5 tr. řádu). Poškozený má právo se účastnit sjednávání dohody o vině a trestu i veřejného zasedání, kde se rozhoduje o jejím schválení (ust. § 43 odst. 1 tr. řádu).

Podle ust. § 43 odst. 3 tr. řádu je nejzazším momentem pro uplatnění nároku poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení první jednání o dohodě o vině a trestu. Samotného jednání se však poškozený účastnit nemusí. Dle důvodové zprávy „v takovém případě by měl státní zástupce usilovat o dohodu s obviněným i ohledně těchto nároků, a to až do výše uplatněné poškozeným.“¹²⁰

Pokud poškozený bude přítomen sjednávání dohody o vině a trestu, tak dle důvodové zprávy se sice může vyjádřit i k otázce viny a trestu, ale státní zástupce jím není vázán.¹²¹

Výhody, které by měla dohoda o vině a trestu poškozenému přinést, jsem nastínila již výše. Podle mého názoru J. Jelínek však velmi dobře namítá, že „ani poškozený, jako osoba, která je trestným činem nejvíce dotčena, nemusí mít zájem na řízení rychlém, dokonce ani nemusí preferovat náhradu škody, ale může očekávat určité zadostiučinění plynoucí z potrestání pachatele trestného činu.“¹²² Jinými slovy „může mít stejně oprávněný zájem na morálním odsouzení obviněného, zájem na tom, aby vina obviněného byla konstatována veřejně v řízení před soudem, otázka materiálního odškodnění může být pro něj druhotná, nemusí mít zájem na rychlém vyřešení trestní kauzy, ale na tom, aby bylo konstatováno to, co se skutečně stalo.“¹²³

Problematikou, jak se může soud vypořádat s řádně a včas uplatněným nárokem poškozeného a právem poškozeného podat odvolání proti schvalujícímu rozsudku, se budu zabývat níže.

¹²⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, k bodu 22, s. 38.

¹²¹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, k bodu 22, s. 38.

¹²² JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 24.

¹²³ JELÍNEK, Jiří. Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. *Právní rádce*, 2012, roč. 20, č. 8, s. 50.

2.6.5 Soud

Poté, co státní zástupce předloží návrh dohody o vině a trestu soudu, začíná druhá fáze dohodovacího řízení. Předseda senátu návrh přezkoumá a podle jeho obsahu a obsahu spisu učiní jedno z následujících třech rozhodnutí obsažených v ust. § 314o odst. 1 tr. řádu. Může nařídit veřejné zasedání k rozhodnutí o návrhu. Pokud však došlo k závažným procesním vadám, návrh odmítne, čímž se věc vrátí do přípravného řízení, ledaže soud oznámí své výhrady státnímu zástupci a obviněnému, stanoví jim lhůtu pro navržení nového znění dohody o vině a trestu a za tímto účelem odročí veřejné zasedání. Jestliže ve stanovené lhůtě nepředloží soudu nové znění dohody, nezbyde soudu jiná možnost, než usnesením vrátit věc do přípravného řízení (ust. § 314r odst. 2 a 3 tr. řádu). Podle ust. § 314s tr. řádu pak není vyloučeno sjednání nové dohody o vině a trestu.

Předseda senátu také může nařídit předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, které je upraveno v ust. § 314p tr. řádu, a to z důvodů uvedených v odstavci prvním. Po předběžném projednání, které se zpravidla koná v neveřejném zasedání, soud učiní některé rozhodnutí dle třetího či čtvrtého odstavce. J. Jelínek předběžné projednání považuje za „nadbytečné a komplikující“.¹²⁴

V ust. § 314q tr. řádu je pak upravena příprava a průběh veřejného zasedání o návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Po zahájení veřejného zasedání státní zástupce přednese návrh na schválení dohody o vině a trestu. Poté vyzve předseda senátu obviněného, aby se k návrhu vyjádřil, a dotáže se jej především, zda rozumí sjednané dohodě o vině a trestu, zda prohlášení učinil dobrovolně a bez nátlaku a jsou-li mu známy všechny důsledky sjednání dohody. Po vyjádření obviněného je dán prostor poškozenému. Dokazování soud neprovádí. Může však vyslechnout obviněného a opatřit potřebná vysvětlení, pokud je třeba.

Rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině a trestu je pak upraveno v ust. § 314r tr. řádu. Soud může rozhodovat o skutku, jeho právní kvalifikaci, trestu a ochranném opatření pouze v rozsahu uvedeném v dohodě o vině a trestu. Totéž platí o nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, jestliže s dohodou poškozený souhlasil nebo odpovídá-li řádně uplatněnému nároku poškozeného.

V odstavci druhém jsou pak stanoveny případy, kdy soud dohodu o vině a trestu neschválí, tedy je-li nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo z hlediska druhu a výše navrženého trestu, případně ochranného opatření, nebo nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy

¹²⁴ JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 25.

nebo vydání bezdůvodného obohacení, anebo zjistí-li, že došlo k závažnému porušení práv obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu.¹²⁵ V takovém případě buď rovnou soud usnesením vrátí věc do přípravného řízení nebo může postupovat podle odstavce třetího, kdy oznámí své výhrady státnímu zástupci a obviněnému a dá jim možnost ve stanovené lhůtě navrhnout nové znění dohody o vině a trestu. Proti usnesení, kterým byla věc vrácena do přípravného řízení, je přípustná stížnost s odkladným účinkem. Pakliže nadřízený soud stížnost nezamítne, zruší napadené usnesení a vrátí věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, přičemž ten bude vázán právním názorem soudu druhého stupně (ust. § 149 tr. řádu).

Pokud soud přistoupí ke schválení dohody o vině a trestu, učiní tak odsuzujícím rozsudkem, který obsahuje výrok o schválení dohody o vině a trestu, výrok o vině a trestu, případně ochranném opatření, v souladu s dohodou. Dále může obsahovat výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení dle dohody, souhlasil-li s ní poškozený nebo odpovídá-li řádně uplatněnému nároku poškozeného.

Jinak soud, pokud skutkový stav bude spolehlivě prokázán opatřeními důkazy, rozhodne o nárocích poškozeného sám podle ust. § 228 tr. řádu. V opačném případě odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem dle ust. § 229 tr. řádu.

Odsuzující rozsudek, kterým byla dohoda o vině a trestu schválena, lze napadnout odvoláním pouze, jestliže není tento rozsudek v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl. Poškozený může podat odvolání pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení. To neplatí v případě, když soud schválil dohodu v takové podobě, v jaké s ní poškozený vyslovil souhlas (ust. § 245 odst. 1 tr. řádu).

De lege ferenda by bylo vhodné, kdyby odvolání bylo přípustné i proti rozsudku, který sice byl v souladu s návrhem státního zástupce, ale řízení mu předcházející bylo stíženo podstatnými procesními vadami.¹²⁶

Pokud by se sjednaná dohoda týkala trestného činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, přičemž nemá být uložen souhrnný nebo společný trest, kdy dřívější trest byl uložen v řízení před senátem, pak o takovéto dohodě

¹²⁵ Podrobněji k ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 45–54.

¹²⁶ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, s. 42.

bude rozhodovat samosoudce (ust. § 314a a násl. tr. řádu). Rozdíl je v tom, že samosoudce návrh na schválení dohody o vině a trestu předběžně neprojednává, ale přezkoumá jej z hledisek uvedených v ust. § 314o a § 314p odst. 1 tr. řádu. Následně, neučiní-li některé z rozhodnutí dle ust. § 314p odst. 3 nebo odst. 4 tr. řádu, nařídí veřejné zasedání.

V souvislosti se zavedením dohody o vině a trestu bylo novelizováno i ust. § 186 tr. řádu, kde pod písmenem g) přibyl nový důvod pro předběžné projednání obžaloby, a to, pokud by vzhledem k okolnostem případu bylo vhodné sjednat dohodu o vině a trestu, zejména navrhl-li takový postup státní zástupce nebo obviněný. Následující postup stanoví ust. § 187 odst. 4 tr. řádu. V případě, že obviněný i státní zástupce mají zájem jednat o dohodě o vině a trestu, soud státnímu zástupci stanoví přiměřenou lhůtu k podání návrhu na schválení dohody. Po jeho podání postupuje soud dle ustanovení, která upravují řízení o schválení dohody o vině a trestu (§314o až §314s), s výjimkou těch, kde je stanoveno, že se věc vrací do přípravného řízení, protože v takovém případě by soud jednal na podkladě původní obžaloby. Jestliže však státní zástupce ve stanovené lhůtě nepodá soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu, soud, pokud neučiní některé z rozhodnutí dle ust. § 188 tr. řádu, nařídí hlavní líčení.

Podle J. Jelínka je možnost uzavřít dohodu z podnětu soudu po předběžném projednání obžaloby problematická, protože „dohoda o vině a trestu předpokládá souhlas dotčených subjektů, a jestliže již byla podána obžaloba, pak lze předpokládat, že dotčené subjekty o dohodu zájem neměly. Nařízení předběžného projednání obžaloby jen z důvodu, že soud má za to, že by měla být sjednána dohoda o vině a trestu, lze vykládat i jako snahu soudu subjekty k dohodě přimět, anebo dokonce jako snahu vyhnout se vůbec rozhodování soudem. V každém případě dojde ovšem v takovém případě k průtahům v řízení. De lege ferenda by bylo vhodnější, kdyby se možnost uzavření dohody o vině a trestu přenesla do řízení před soudem.“¹²⁷

¹²⁷ JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 22.

3 Dohoda o vině a trestu ve Slovenské republice

Obecně komparace právních úprav jednotlivých zemí může být velmi podnětná pro hledání návrhů de lege ferenda. Zvolila jsem si srovnání se slovenskou právní úpravou institutu dohody o vině a trestu. Důvodem byla především kulturní a historická blízkost obou zemí, o čemž vypovídají i obdobné reakce odborné veřejnosti na zakotvení dohody o vině a trestu do slovenského právního řádu. Např. M. Prokeinová byla skeptická ohledně využívání tohoto institutu v praxi, ale s tříletým odstupem od zavedení dohody o vině a trestu do slovenského právního řádu ji považuje za „jeden z nejúspěšnějších novodobých trestně-procesních institutů ve Slovenské republice“¹²⁸.

Dalším důvodem je skutečnost, že na Slovensku se dohody o vině a trestu sjednávají již devátým rokem, což považují za dostatečně dlouhé období pro zhodnocení fungování tohoto institutu v praxi.

3.1 Právní úprava vybraných aspektů dohody o vině a trestu ve Slovenské republice

Prvního ledna roku 2006 nabyl účinnosti nový trestný poriadok.¹²⁹ Jednou z novinek, kterou s sebou přinesl, bylo i zavedení nového druhu odklonu – konanie o dohode o vine a treste. Právní úprava je taktéž jako v České republice rozdvojená – jednak ji nalezneme v rámci přípravného řízení (ust. § 232 a § 233 tr. por.) a i v rámci řízení před soudem (ust. §331 až § 335 tr. por.). Detailnější úpravu pak obsahuje vyhláška Ministerstva spravdnosti Slovenské republiky č. 619/2005 Z. z.¹³⁰

Slovenská generální prokuratura si byla vědoma, že podřízení státní zástupci nejsou z tohoto nového institutu nadšeni. Proto ještě před účinností nového trestného poriadku zaslala podřízeným státním zástupcům závazný pokyn, který obsahoval jednak vzory k dohodovacímu řízení a také ukládal povinnost provádět podrobnou statistiku uplatňování tohoto institutu v rámci jednotlivých regionů.¹³¹

¹²⁸ PROKEINOVÁ, Margita. Mimoriadne zníženie trestu v konaní o dohode o vine a treste. *Justičná revue*, 2009, roč. 61, č. 4, s. 552.

¹²⁹ Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok

¹³⁰ Vyhláška č. 619/2005 Z. z., o podmienkach a postupe prokurátora pri konaní o dohode o uznání viny a prijatí trestu, ve znění pozdějších předpisů

¹³¹ MAGVAŠIOVÁ, Anna., ČENTĚŠ, Jozef. Poznatky z aplikácie konania o dohode o vine a treste. In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 175.

Slovenská a česká úprava dohody o vině a trestu je až na pár, byť možná zásadních odlišností, podobná. Což je dáno i tím, že se k jejímu přijetí v České republice přistoupilo i na základě poznatků o úspěšné aplikaci dohod na Slovensku.¹³²

Nyní bych se tedy postupně zaměřila na vybrané rozdíly české a slovenské právní úpravy dohody o vině a trestu.

Diskutovanou odlišností je, že na Slovensku lze dohodu o vině a trestu uzavřít u všech trestných činů, tedy i u zvláště závažných zločinů. Přitom sjednávání dohody o vině a trestu nepovažují na Slovensku za důvod nutné obhajoby. Pokud by se ale jednalo o řízení o zvláště závažném zločinu, byl by dán důvod nutné obhajoby podle ust. § 37 odst. 1 písm. c) tr. por. Odstavec čtvrtý však v tomto případě umožňuje obviněnému, aby se vzdal práva na nutnou obhajobu. Doufám, že se tímto modelem neinspireje český zákonodárce.

Sjednání dohody o vině a trestu nevyklučuje slovenská právní úprava ani v případě mladistvého¹³³, ust. § 232 odst. 2 tr. por. ale stanoví pojistku, že dohoda nemůže být uzavřena, pokud by s ní nesouhlasil zákonný zástupce mladistvého nebo jeho obhájce.

Jak jsem již naznačila výše, řízení o uznání viny a přijetí trestu může představovat důvod pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody o jednu třetinu pod dolní hranici zákonem stanovené trestní sazby s výjimkou trestných činů uvedených v odstavci 3 písm. a), u nichž musí být trest uložen v délce minimálně 20 let (ust. § 39 odst. 4 slov. tr. zák.).

V praxi však došlo k nejednotné aplikaci tohoto ustanovení. Proto Generální prokuratura Slovenské republiky vydala pokyn SR IV/1 Gn 5010/05-109 ze dne 8. ledna 2006. M. Prokeiová k tomu uvádí, že slovenský trestní zákon rozlišuje mezi pojmy trestní sazba uvedená ve zvláštní části a zákonem stanovená trestní sazba, která je již upravená dle některých ustanovení obecné části slov. tr. zák. Tedy nejdříve se upraví trestní sazba např. dle ust. § 38 odst. 3 až 6 slov. tr. zák. a až nakonec se použije ust. § 39 odst. 4. slov. tr. zák.¹³⁴

Po roce a půl od účinnosti slov. tr. zák. mělo dojít v návaznosti na připomínky odborníků i laiků k určitým změnám. Změna se měla dotknout i ust. § 39 odst. 4 slov. tr. zák., které by nově umožnilo v řízení o dohodě o vině a trestu snížit dolní hranici trestní sazby o jednu čtvrtinu. Dle důvodové zprávy jde o reakci na praxi, v níž docházelo u závažnějších

¹³² Důvodová zpráva k vládnímu návrhu č. 510 z roku 2011 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, k bodu 22, s. 37.

¹³³ Podle ust. § 94 slov. tr. zák. je za mladistvého považována osoba, která v době spáchání trestného činu dovršila čtrnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok svého věku.

¹³⁴ PROKEIOVÁ, Margita. Mimoriadne zníženie trestu v konaní o dohode o vine a treste. *Justičná revue*, 2009, roč. 61, č. 4, s. 553.

trestných činů k ukládání příliš nízkých trestů, které neodpovídaly závažnosti trestného činu.¹³⁵ Prozatím k tomuto kroku přistoupeno nebylo.

Na slovenské právní úpravě oceňuji propracovanější postup soudu, kdy po přednesení návrhu o dohodě o vině a trestu státním zástupcem položí předseda senátu obviněnému deset otázek uvedených v ust. § 333 odst. 3 tr. por., aby si ověřil, zda obviněný chápe smysl a dopady sjednané dohody. Aby dohoda mohla být schválena, musí obviněný odpovědět na všech deset otázek „ano“ (ust. § 334 odst. 1 tr. por.).

Ust. § 255 odst. 3 tr. por. pak dává možnost uzavřít dohodu o vině a trestu i po zahájení hlavního líčení, přičemž tento postup byl umožněn až novelou účinnou od 1. září 2011.

V souvislosti se zavedením dohody o vině a trestu došlo i k novelizaci vyhlášky Ministerstva spravedlnosti Slovenské republiky č. 655/2004 Z. z., o odměnách a náhradách advokátů za poskytovanie právnych služieb. V případě, že by soud schválil dohodu o vině a trestu před podáním obžaloby, náležela by obhájci kromě odměny za úkony podle prvního a druhého odstavce ještě odměna ve výši šestinásobku základní sazby tarifní odměny za jeden úkon právní služby, od 1. června 2010 došlo ke snížení odměny na čtyřnásobek (ust. § 14 odst. 7).

V České republice se k novelizaci vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif) v důsledku zavedení dohody o vině a trestu nepřistoupilo.

Českou právní úpravu dohody o vině a trestu bych označila za obezřetnější než úpravu slovenskou, ale myslím si, že opatrnost v tomto případě je na místě. Na druhou stranu „přílišným formalizováním trestního procesu se ovšem snižuje výhodnost a efektivnost celého institutu, a proto lze očekávat, že praxe [...] bude hojně i nadále využívat jiné alternativní postupy, které orgány činné v trestním řízení budou méně zatěžovat.“¹³⁶

Podle J. Jelínka má slovenská právní úprava výhodu v tom, že dohoda o vině a trestu byla přijata jako součást rekonstruovaného trestního práva. Naopak českému zákonodárci vytýká, že nezohlednil vazby a instituty trestního práva procesního, zejména základní zásady trestního řízení.¹³⁷

¹³⁵ Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky [online]. Dôvodová správa k návrhu na zmenu zákona č. 300/2005 Z. z., s. 1, 15–16 [cit. 16. prosince 2013]. Dostupné na <http://www.world.justice.sk/kop/pk/2007/pk07024_04.pdf>.

¹³⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 1071.

¹³⁷ JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 20.

3.2 Praktické uplatnění dohody o vině a trestu ve Slovenské republice v porovnání s Českou republikou

Cenným zdrojem informací o uchycení dohody o vině a trestu ve slovenské i české praxi jsou statistiky. Nejprve se zaměřím na statistiky schválených dohod okresními soudy v České republice, které jsou přístupné na serveru Justice.cz.¹³⁸ Vyplývá z nich, že od září do prosince roku 2012 bylo vyřízeno osm případů schválením dohody o vině a trestu. V roce 2013 bylo schváleno celkem 72 dohod¹³⁹, konkrétně v měsíci lednu dvě, v únoru čtyři, v březnu, dubnu a květnu po osmi dohodách, v červnu a červenci po šesti, v srpnu čtyři, v září sedm, v říjnu šest, v listopadu sedm a v prosinci dohod pět. Co se týče letošního roku, v lednu byly schváleny dohody tři a prozatím nejúspěšnější byl únor, kdy bylo schváleno devět dohod.

Zde se nabízí srovnání se statistickými ročenkami Ministerstva spravedlnosti Slovenské republiky.¹⁴⁰ Konkrétně v roce 2006 bylo schváleno soudem 1 833 dohod¹⁴¹, v následujícím roce to bylo již 4 428 dohod.¹⁴² V dalších letech počty schválených dohod rostly, nejvíce dohod zatím bylo schváleno v roce 2010, a to 7 091¹⁴³. V následujících dvou letech došlo k nepatrnému poklesu schválených dohod (v roce 2011 na 6 538¹⁴⁴ a v roce 2012 na 7 056¹⁴⁵).

V této souvislosti jsou zajímavé i statistiky Generální prokuratury Slovenské republiky¹⁴⁶, které mapují počty podaných návrhů na dohodu o vině a trestu. Porovnáním počtu podaných návrhů a počtu schválených dohod lze zjistit, v kolika případech soud nepřistoupil ke schválení dohody o vině a trestu.¹⁴⁷ Ze statistik lze vyčíst další zajímavé

¹³⁸ Justice.cz, oficiální server českého soudnictví. *Statistika a výkaznictví* [online]. [cit. 4. března 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-agend.html>>.

¹³⁹ Pakliže sečteme počty sjednaných dohod za jednotlivé měsíce, vyjde celkový počet sjednaných dohod 71. Tato nepřesnost je dána tím, že podle statistik za jednotlivé měsíce jsou Okresním soudem v Brně sjednány pouze dvě dohody (v září a říjnu), přičemž v souhrnném přehledu za rok 2012 jsou vykázány dohody tři.

¹⁴⁰ *Štatistické ročenky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky* [online]. [cit. 4. března 2014]. Dostupné na <<http://www.justice.gov.sk/stat/statr.htm>>.

¹⁴¹ *Štatistická ročenka 2006* [online]. [cit. 4. března 2014]. Dostupné na <<http://www.justice.gov.sk/stat/roc/07/ta32.htm>>.

¹⁴² *Štatistická ročenka 2007* [online]. [cit. 4. března 2014]. Dostupné na <<http://www.justice.gov.sk/stat/roc/08/index.htm>>.

¹⁴³ *Štatistická ročenka 2010* [online]. [cit. 4. března 2014]. Dostupné na <<http://www.justice.gov.sk/stat/roc/11/index.htm>>.

¹⁴⁴ *Štatistická ročenka 2011* [online]. [cit. 4. března 2014]. Dostupné na <<http://www.justice.gov.sk/stat/roc/12/index.htm>>.

¹⁴⁵ *Štatistická ročenka 2012*, s. 84 [online]. [cit. 4. března 2014]. Dostupné na <<http://www.justice.gov.sk/stat/roc/13/index.htm>>.

¹⁴⁶ Generálna prokuratúra Slovenskej republiky. *Štatistiky*. Dostupné na <<http://www.genpro.gov.sk/statistiky-12c1.html>>.

¹⁴⁷ Otázkou je vypovídací hodnota těchto statistik, protože Štatistická ročenka o činnosti prokuratury Slovenské republiky za rok 2012, dostupná na <<http://www.genpro.gov.sk/statistiky-12c1.html>>, na s. 26 uvádí i počty

informace, např. kolik procent věcí bylo v daném roce vyřízeno pomocí dohody o vině a trestu či jaké je její uplatnění v případech mladistvých obviněných.¹⁴⁸

Již v roce 2006 byly dohodou o vině a trestu vyřízeny i některé zvlášť závažné zločiny, včetně vraždy dle ust. § 145 slov. tr. zák.¹⁴⁹

Podrobnější informace o využívání dohody o vině a trestu mezi českými státními zástupci alespoň za první čtyři měsíce lze získat ze Zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2012¹⁵⁰, kdy návrh na schválení dohody o vině a trestu byl podán celkem u 29 osob, z toho v pěti případech šlo o zkrácené přípravné řízení. Dohody se týkaly zejména drogové trestní činnosti, dále majetkové a hospodářské trestné činnosti a i trestných činů spáchaných v dopravě. Zpráva také upozorňuje na první aplikační problém ohledně formy, v níž má být zachyceno jednání státního zástupce s obviněným. Dle ust. čl. 48a odst. 9 pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, ve znění pokynu obecné povahy č. 7/2012 se mělo jednat o formu záznamu. Nejvyšší státní zastupitelství se posléze přiklonilo k názoru Vrchního státního zastupitelství v Praze a Krajského státního zastupitelství Ústí nad Labem, která s odkazem na ust. § 55 odst. 1 tr. řádu se prosazovala formu protokolu; v této souvislosti došlo i ke změně výše uvedeného ust. čl. 48a odst. 9.

Další poznatky o aplikaci dohody o vině a trestu v praxi jsem získala v rámci stáže na Okresním státním zastupitelství v Olomouci. Na zdejším zastupitelství byly doposud uzavřeny a následně soudem schváleny dvě dohody o vině a trestu. Jednalo se o případ majetkového trestného činu a dále o trestný čin dle hlavy IV. zvláštní části tr. zák. V obou případech šlo o zločin, protože se jednalo o úmyslné trestné činy, za něž trestní zákoník

schválených dohod v letech 2008 až 2012 dle evidence prokuratury. Sice pracuje s údaji vždy k 8. lednu následujícího roku, ale přesto se tato statistika prokuratury Slovenské republiky značně rozchází s údaji ve výše uvedených statistických ročenkách Ministerstva spravedlnosti Slovenské republiky. Např. prokuratura v roce 2012 vykazala 8 128 schválených dohod, kdežto Ministerstvo spravedlnosti pouze 7 056.

¹⁴⁸ Jedním z případů je i ublížení na zdraví, kdy mladistvý v základní škole bodl štětcem svého spolužáka, který i v důsledku pochybení personálu nemocnice následkům podlehl. S obviněným bylo sjednáno podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody na dva roky se zkušební dobou na tři roky.

Michal, ktorý bodol štetcom Jakuba, dostal podmienku [online]. Noviny.sk, 12. března 2008 [cit. 27. března 2013]. Dostupné na <<http://udalosti.noviny.sk/z-domova/12-03-2008/michal-ktory-bodol-stetcom-jakuba-dostal-podmienku.html>>.

¹⁴⁹ ČENTĚŠ, Jozef, MAGVAŠIOVÁ, Anna. K aplikácii inštitútu konania o dohode o vine a treste. *Trestní revue*, 2008, roč. 7, č. 1, s. 17–18.

Šlo o případ, kdy se obviněný, který byl pod vlivem alkoholu, v brzkých ranních hodinách vloupal do rodinného domu s úmyslem vykonat soulož. V domě spala poškozená (nar. 1924), kterou začal svlékat, čímž ji probudil, a když se začala bránit, tak ji udusil. Obviněný tedy byl stíhán pro zvlášť závažný zločin vraždy a přečin porušování domovní svobody, za což mu hrozil trest odnětí svobody v délce dvaceti až pětadvaceti let či doživotí. Státní zástupce s obviněným uzavřel dohodu ohledně trestu odnětí svobody v délce 18 let, ochranném dohledu na dva roky, ochranném ústavním protialkoholním léčení a náhrady škody.

¹⁵⁰ *Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2012* [online]. S. 15 [cit. 15. března 2014]. Dostupné na <http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Zpravy_o_cinnosti/2012/7_NZN_603_2013.pdf>.

stanovil trest odnětí svobody na dva roky až osm let. V dohodovacím řízení byl u obou obviněných sjednán podmíněný trest odnětí svobody při samé spodní hranici trestní sazby.

Z výše uvedeného vyplývá, že na Slovensku byla dohoda o vině a trestu i ve svých počátcích mnohem využívanější než v České republice, čímž naplňuje očekávání týkající se odbřemenění soudů, avšak na druhé straně je toto břemeno přenášeno na státní zástupce.¹⁵¹ Otázkou však zůstává, kde je příčina tohoto markantního rozdílu ve využívání dohod na Slovensku a v České republice. Důvodem mohou být výše naznačené rozdíly právních úprav, které mohou mít dopad i na ochotu obviněného přistoupit ke sjednání dohody o vině a trestu. Obviněný tento krok může učinit i pod případným vlivem svého obhájce. Slovenská právní úprava dle mě lépe motivuje obviněného (výslovnou možností zmírnění jeho trestu), tak i jeho obhájce (výší jeho odměny). Výše naznačený přístup generální prokuratury zase zapůsobil na státní zástupce.

Pokud by u nás bylo možné sjednat dohodu o vině a trestu i u zvláště závažných zločinů a s mladistvými, předpokládám, že by počet uzavřených dohod vzrostl, nikoli však závratně. Domnívám se ale, že tímto směrem by se institut dohody o vině a trestu ubírat neměl. U mladistvých obviněných upřednostňuji výchovný vliv řízení před plněním statistik. U dospělých obviněných zase mám za to, že „přinejmenším v závažných trestních věcech by mělo trestní řízení i nadále obligatorně kulminovat hlavním líčením, které by bylo ústní a veřejné a které by ani jinak nebylo deformováno, neboť právem se hlavní líčení považuje za nejdůležitější stadium trestního procesu.“¹⁵²

Dohoda o vině a trestu představuje poměrně nový institut v našem právním řádu. Proto je vhodné nadále sledovat statistiky jejího uplatnění v praxi, a případně přistoupit k určitým změnám, aby, když už došlo k jejímu zakotvení, byla naplněna i pozitivní očekávání s ní spojená.

¹⁵¹ MAGVAŠIOVÁ, A., ČENTĚŠ, J. Poznatky z aplikácie konania o dohode o vine a treste. In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 178.

¹⁵² NOVOTNÝ, Oto. Je naše trestní právo procesní v krizi? *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 7–8, s. 30–31.

Závěr

Diplomová práce pojednává o kontroverzním tématu dohody o vině a trestu, jakožto poměrně novém způsobu alternativního vyřízení věci v trestním řízení. Zaměřila jsem se především na analýzu a zhodnocení současné právní úpravy. Dále jsem provedla komparaci vybraných aspektů dohody o vině a trestu se slovenskou právní úpravou, kde se dohody uzavírají již devátým rokem. Práce je obohacena o poznatky z uplatnění dohod o vině a trestu v české i slovenské praxi.

Zabývala jsem se i legislativními snahami, které dokazují, že cesta k zavedení dohody o vině a trestu do našeho právního řádu nebyla snadná, což souvisí i s rozpolceností odborné veřejnosti ve vztahu k tomuto institutu. Prvním takovýmto pokusem byl návrh na vytvoření řízení o prohlášení viny obžalovaným. Tento model byl nejvíce vzdálený současné právní úpravě, protože se měl odehrávat v rámci hlavního líčení v řízení před soudem, o čemž ostatně vypovídá i jeho název. Současná úprava tedy lépe vystihuje snahu o odbřemenění soudů, kdy sjednávání dohody o vině a trestu je primárně situováno do přípravného řízení, přičemž milníkem pro sjednání je okamžik vydání trestního příkazu či nařízení hlavního líčení.

Z následujících snah o zavedení dohody o vině a trestu vyplývá, že zákonodárce neměl jasnou představu, jak vydefinovat trestné činy, u nichž by sjednání dohody připadalo v úvahu. Tato otázka však přetrvává dodnes, kdy se již po devíti měsících od zakotvení dohody do našeho právního řádu objevila tendence, aby bylo možné sjednávat dohody po slovenském vzoru u všech trestných činů, přičemž takovéto vymezení představuje jeden z hlavních parametrů pro následnou využitelnost v praxi.

Z komparace vybraných aspektů české a slovenské úpravy vyplývá, že česká právní úprava je obezřetnější, což vzhledem k počtu a přesvědčivosti argumentů odpůrců dohod hodnotím kladně. Negativním projevem této obezřetné právní úpravy ale jsou nižší počty schválených dohod. Tyto negativní důsledky by částečně mohly být eliminovány přijetím naznačených návrhů *de lege ferenda*.

V úvodu práce jsem nastolila otázku, proč by právě obviněný měl mít zájem na sjednání dohody o vině a trestu. Této problematice jsem se věnovala především v pasáži zabývající se právě osobou obviněného. Podle mého názoru současná česká právní úprava prakticky vůbec nemotivuje obviněného ke sjednávání dohod, což je jedna z možných příčin malého množství schválených dohod. Za této situace by bylo žádoucí, aby zákonodárce

výslovně stanovil, zda, popř. jak se má odrazit sjednání dohody o vině a trestu ve vztahu k obviněnému, přičemž musí mít na paměti, že prvořadé je dosažení účelu trestu, nikoli cíl ekonomický či jiný.

Z pohledu obviněného by se tedy mohla lépe jevit slovenská právní úprava, která motivuje obviněného možností mimořádného snížení trestu odnětí svobody o jednu třetinu pod dolní hranici zákonem stanovené trestní sazby. Otázkou však zůstává, zda v těchto případech dochází k naplnění cílů trestního práva, když již po roce a půl po rekodifikaci se zvažovalo, že by nadále bylo možné dolní hranici trestní sazby snížit pouze o jednu čtvrtinu s odůvodněním, že v praxi u závažnějších trestných činů dochází k ukládání příliš nízkých trestů, které neodpovídají závažnosti trestného činu.

Téma dohody o vině a trestu by bylo vhodné k podrobnějšímu zpracování, kdy je možné provést komparaci s dalšími právními úpravami tohoto institutu. Dále se lze zabývat otázkou, zda by obviněný při splnění určitých podmínek měl mít nárok na vyřízení věci dohodou o vině a trestu či nikoli. K zamyšlení je i otázka, zda by se nemělo při dohodovacím řízení počítat i s účastí osoby zúčastněné, např. že by vyjádřila souhlas se zabráním své věci či jiné majetkové hodnoty v rámci sjednané dohody.

Až s delším časovým odstupem a větším množstvím schválených dohod bude možné zhodnotit, zda se naplnily obavy spojené se zavedením dohody o vině a trestu do českého právního řádu, případně zda očekávání s ní spojená nebyla příliš optimistická.

Se zájmem budu sledovat, zda v České republice nedůvěra ohledně uzavírání dohod o vině a trestu opadne a tento alternativní způsob vyřízení věci v trestním řízení si najde své uplatnění. Tak či onak je ale třeba hledat další cesty, pokud možno méně kontroverzní, jak racionalizovat trestní justici.

Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace

- JASPERS, Karl. *Otázka viny: příspěvek k německé otázce*. Praha: Academia, 2006. 144 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 968 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 864 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013. 1216 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4700 s.
- ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. 128 s.
- ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. 416 s.

Odborné články a příspěvky ve sbornících

- BARTOŠOVÁ, Lýdia. Rozsah dokazovania pri využití odklonov v prípravnom konaní. *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 5, s. 124–128.
- ČENTĚŠ, Jozef, MAGVAŠIOVÁ, Anna. K aplikácii inštitútu konania o dohode o vine a treste. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 1, s. 15–18.
- FICO, Robert. Vyjednáváná spravodlivosť. *Justičná revue*, 1991, roč. 43, č. 6–7, s. 37–41.
- JELÍNEK, Jiří. Dohoda o vině a trestu – novinka v českém právu. *Právní rádce*, 2012, roč. 20, č. 8, s. 46–51.
- JELÍNEK, Jiří. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 19–25.
- JELÍNEK, Jiří. Nad poslední (osmdesátou třetí) novelou trestního řádu a osmou novelou trestního zákoníku. *Kriminalistika*, 2012, roč. 45, č. 4, s. 241–257.
- KLÁTIK, Jaroslav. Odklon v trestnom konaní jako prostriedok racionalizácie trestnej spravodlivosti. *Právny obzor*, 2007, roč. 90, č. 1, s. 53–64.

- KRÁL, Vladimír. Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 20, s. II.
- KUČERA, Pavel, PTÁČEK, Michal. Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. *Trestní právo*, 2009, roč. 14, č. 7–8, s. 3–6.
- LOBOTKA, Andrej. Dohoda o vině a trestu a její vztah k účelu trestu. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 19, s. 674–677.
- MAGVAŠIOVÁ, Anna, ČENTÉŠ, Jozef. Poznatky z aplikácie konania o dohode o vine a treste. In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 171–178.
- MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu (absprachen) v Německu. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 3, s. 217–246.
- MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu – ano či ne? In ZÁHORA, Jozef (ed). *Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 179–201.
- MUSIL, Jan. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, roč. 41, č. 1, s. 3–26.
- NOVOTNÝ, Oto. Je naše trestní právo procesní v krizi? *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 7–8, s. 28–31.
- POLEDNÍK, Petr. Dohodovací řízení – novinka v českém trestním právu. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 19, č. 10, s. 3.
- PROKEINOVÁ, Margita. Mimoriadne zníženie trestu v konaní o dohode o vine a treste. *Justičná revue*, 2009, roč. 61, č. 4, s. 552–554.
- PROTIVINSKÝ, Miroslav, KRATOCHVÍL, Vladimír. Jsou dohody v trestním řízení přípustné a nutné? *Kriminalistika*, 2004, roč. 37, č. 3, s. 239–242.
- ŘEHÁČEK, Jan. K otázce povinné účasti obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu. *Státní zastupitelství*, 2012, roč. 10, č. 6, s. 40–43.
- ŠTĚPÁN, Jan. Některé rysy trestního řízení ve Spojených státech. *Právo a zákonnost*, 1991, roč. 39, č. 5, s. 292–303, pokračování v č. 6, s. 364–366, dodatek v č. 10, s. 612–613.
- VANTUCH, Pavel. Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Trestní právo*, 2009, roč. 14, č. 11, s. 5–13.
- VANTUCH, Pavel. K možnostem sjednání dohody o vině a trestu. *Trestní právo*, 2012, roč. 17, č. 12, s. 4–11.

- VANTUCH, Pavel. K návrhu na prohlášení obžalovaného o vině. *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 12, s. 5–15.
- VRÁBLOVÁ, Miroslava. Niekoľko poznámok k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohoda o vine a treste. *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 7, s. 192–196.

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění Protokolů č. 3, 5, 8 a 11 (Sdělení FMZV č. 209/1992 Sb.)
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 312/1995 Sb., kterou se stanoví paušální částka nákladů trestního řízení, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti Slovenské republiky č. 655/2004 Z. z., o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti Slovenské republiky č. 619/2005 Z. z., o podmienkach a postupe prokurátora pri konaní o dohode o uznaní viny a prijatí trestu, ve znění pozdějších předpisů

Elektronické zdroje

- *Michal, ktorý bodol štetcom Jakuba, dostal podmienku* [online]. Noviny.sk, 12. března 2008 [cit. 27. března 2013]. Dostupné na <<http://udalosti.noviny.skz-domova12-03-2008michal-ktory-bodol-stetcom-jakuba-dostal-podmienku.html>>.
- NEKVASILOVÁ, Lucie. *Pospíšil: Dohoda o trestu uleví státu, ne zločincům* [online]. TÝDEN.cz, 27. října 2011 [cit. 11. března 2014]. Dostupné na <http://www.tyden.cz/ubrikydomacipospisil-dohoda-o-trestu-ulevi-statu-ne-zlocincum_213246.html#.Ux9cXs7jDD4>.
- *Žalobce se na výši trestu možná bude moci domluvit i s vrahy* [online]. České noviny.cz, 10. května 2013 [cit. 14. března 2014]. Dostupné na <<http://www.ceskenoviny.cz/zpravyzalobce-se-na-vysi-trestu-mozna-bude-moci-domluvit-i-s-vrahy936779>>.
- Generálna prokuratúra Slovenskej republiky. *Štatistiky* [online]. [cit. 4. března 2014]. Dostupné na <<http://www.genpro.gov.skstatistiky-12c1.html>>.
- Justice.cz, oficiální server českého soudnictví. *Statistika a výkaznictví* [online]. [cit. 4. března 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoDataprehledy-agend.html>>.
- Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky [online]. *Dôvodová správa k návrhu na změnu zákona č. 300/2005 Z. z.* [cit. 16. prosince 2013]. Dostupné na <http://wwwold.justice.skkopk2007pk07024_04.pdf>.
- *Štatistické ročenky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky* [online]. [cit. 4. března 2014]. Dostupné na <<http://www.justice.gov.skstatstatr.htm>>.

Ostatní zdroje

- Vládní návrh zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (sněmovní tisk č. 746 z roku 2004, 4. volební období)
- Usnesení ústavně právního výboru č. 175 z 62. a 63. schůze konané dne 14. a 20. dubna 2005 (4. volební období)
- Usnesení ústavně právního výboru č. 207 ze 72. schůze konané dne 30. září 2005 (4. volební období)
- Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) z roku 2007

- Audionahrávka tiskové konference ze dne 12. července 2007, na které byl předložen věcný záměr trestního řádu
- Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 574 z roku 2008, 5. volební období)
- Usnesení ústavně právní výboru č. 134 z 53. schůze konané dne 4. března 2009 (5. volební období)
- Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (sněmovní tisk č. 510 z roku 2011, 6. volební období)
- Usnesení ústavně právního výboru č. 102 z 39. schůze konané dne 18. ledna 2012 (6. volební období)
- *Důvodová správa* k návrhu na změnu zákona č. 300/2005 Z. z.
- Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009 ze dne 21. září 2009, o trestním řízení, ve znění pozdějších pokynů obecné povahy
- Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2012

Resumé (abstract)

Resumé

Diplomová práce pojednává o poměrně novém zvláštním způsobu řízení – dohodě o vině a trestu, jež byl zaveden do českého právního řádu k 1. září 2012 po vzoru zahraničních zkušeností. Podstatou je sjednání dohody o vině a trestu mezi obviněným, povinně zastoupeným obhájcem, státním zástupcem a eventuálně poškozeným, jež je následně předložena soudu ke schválení. V práci je analyzována nejen současná právní úprava dohody o vině a trestu, ale i snahy, které jejímu přijetí předcházely. Dále je provedena komparace s vybranými prvky slovenské právní úpravy, jakožto právní úpravy nám nejbližší. Jsou zde obsaženy také poznatky z uplatnění tohoto institutu v české i slovenské praxi a návrhy de lege ferenda.

Abstract

The thesis deals with relatively new specific form of criminal procedure - agreement on guilt and punishment which was introduced to the Czech legal system on 1 September 2012 inspired by foreign experience. The idea is to negotiate an agreement on guilt and punishment between the accused, mandatory represented by defence counsel, the prosecutor and possibly the aggrieved party. The agreement is subsequently submitted to the court for approval. The thesis analyses not only the current legislation of agreement on guilt and punishment, but also the efforts that preceded its adoption. Furthermore the comparison with selected elements of Slovak legislation (as legislation closest to us) is presented. There are findings concerned the application of this Institute in the Czech and Slovak legal practice and proposals de lege ferenda included in this thesis as well.

Klíčová slova (keywords)

Klíčová slova

Dohoda o vině a trestu, zvláštní způsoby trestního řízení, státní zástupce, obviněný, obhájce, poškozený, soud

Keywords

Agreement on guilt and punishment, special forms of criminal procedure, prosecutor, accused, defence counsel, aggrieved party, court of law